

Ersta Sköndal högskola
Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet, 210 hp

Ovisshetens praktik

**En kvalitativ studie av socialsekreterares överväganden att polisanmäla fysisk
misshandel av barn**

August Lindell
Examensarbete i socialt arbete, 15 hp
SOC 63 VT 2016
Kandidatexamen
Handledare: Anna Whitaker
Examinator: Lars Svedberg

Förord

Jag vill börja med att tacka de socialsekreterare som tog sig tid att medverka i min studie, utan er hade denna uppsats inte varit möjlig. Jag vill också tacka min handledare Anna Whitaker som långt utöver sin skyldighet stöttat mig under denna process. Jag vill ge ett speciellt stort tack till tre personer som med enormt engagemang motiverat mig till att slutföra detta arbete. Sist vill jag ge mig själv en klapp på axeln för att jag tagit mig igenom de berg och dalar denna uppsats inneburit.

August Lindell

Blivande socionom

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka socialsekreterares överväganden inför ett beslut om huruvida en polisanmälan bör göras vid misstanke om fysisk misshandel av barn och vilken betydelse barnperspektivet får i övervägandet. Socialsekreterare ställs dagligen inför svåra bedömningar och beslut som påverkar familjer på ett eller annat sätt. Enligt Socialstyrelsens vägledning är det för socialtjänsten en möjlighet men ingen skyldighet att polisanmäla fysisk misshandel av barn. Bedömningen läggs på socialtjänsten att utifrån varje enskilt fall göra en professionell bedömning om en polisanmälan bör göras. Detta övervägande om att göra en polisanmälan vid fysisk misshandel av barn har undersökts genom en kvalitativ studie i form av semistrukturerade intervjuer med fem socialsekreterare. För att få ett bredare perspektiv kom respondenterna från olika delar av landet samt olika stora kommuner. Den teoretiska referensram som valts i denna studie är Eileen Munro's modell om effektivt arbete med skydd av barn. Denna belyser de problematiska ställningstaganden som det sociala arbetets praktik innebär. Studien kommer fram till att det är en komplex sammansättning avvägningar som ligger till grund för hururuvida socialsekreteraren väljer att polisanmäla en misstänkt barnmisshandel eller inte. Personliga värderingar och erfarenheter påverkar socialsekreterarens syn på misshandelns karaktär och allvar. Barnperspektivet skiljer sig mellan socialsekreterare som genom egna erfarenheter och tolkningar skapar ett perspektiv på vad som kan anses vara bäst för barnet. Den straffrättsliga logiken ställs mot den sociala utrednings- och behandlingslogiken som bromsas upp av förundersökningssekreteressen. Relationen mellan socialtjänsten och familjen är betydande för övervägandets utgång. Det är viktigt att behålla en god relation till familjen vilket kan bli problematiskt eftersom vad som är bäst för barnet inte alltid överensstämmer med föräldrarnas åsikter. Barnets rättigheter hamnar ofta i konflikt med föräldrarnas rättigheter. Intuition även kallad magkänsla fyller en funktion i övervägandet men anses inte legitim att grunda ett övervägande på. Samtidigt är det den som indikerar att något är fel och som driver socialsekreterarens vilja att samla mer information.

Nyckelord: polisanmälan, fysisk barnmisshandel, övervägande, socialtjänsten

Abstract

The aim of this study is to investigate the social secretary's consideration before a decision on whether a police report should be made in cases of suspected physical abuse of children and the importance of the child's perspective in this consideration. Social workers are daily confronted with difficult judgments and decisions that affect families in one way or another. According to the Swedish social board it is for social services a possibility but no obligation to make a police report of physical abuse of children. The social services shall from each individual case make a professional assessment if a police report should be made or not. This consideration about making a police report about a physical abuse of children has been investigated by a qualitative study in the form of semi-structured interviews with five social workers. To get a broader perspective the respondents came from different parts of the country and various sized municipalities. The theoretical framework adopted in this study is Eileen Munro's model for effective child protection. This highlights the problematic positions as social work means in practice. The study concludes that there is a complex composition of considerations that underpin how whether the social worker chooses to make a police report of a suspected child abuse or not. Personal values and experiences affect social secretary's views on the nature and seriousness of the abuse. The meaning of the child's perspective differs between the social workers that through ones own experiences and interpretations create a perspective on what can be considered best for the child. The legal logic is set against the logic of social investigation and processing that is slowed down by the confidentiality of judicial investigations. The alliance between social services and the family are important for the considerations outcome. It is important to maintain a good relationship with the family, which can be problematic because what is best for the child is not always consistent with their parent's opinions. The child's rights are often put in conflict with the rights of parents. Intuition or, so called gut feeling fulfil a function in consideration but is not seen as legitimate to base a consideration of. At the same time it indicates that something is wrong and the intuition is what drives the social secretary's desire to gather more information.

Keywords: police report, physical child abuse, considerations, social services

”Vi ser olika på hur allvarliga saker är för barn, och det handlar ju om vad vi själva har med oss, hur vi själva växt upp och vad vi tänker om det, och det ser väldigt annorlunda ut” (Citat, Intervjuad socialsekreterare)

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsning	6
1.4 Disposition	7
2. Begrepp och förtydliganden	8
2.2 Begrepp.....	8
2.2.1 Aga	8
2.2.2 Barnmisshandel	8
2.2.3 Misshandel.....	8
2.2.4 Svensk lagstiftning	8
2.2.5 FN:s konvention om barnets rättigheter	9
2.2.6 Barnahus	9
3. Bakgrund.....	10
3.1 Historisk återblick.....	10
3.2 Socialstyrelsens vägledning för handläggning av brott mot barn.....	11
4. Metod.....	13
4.1 Metodval.....	13
4.2 Förförståelse.....	13
4.2 Litteratursökning	14
4.3 Urval	14
4.4 Respondenter	14
4.5 Intervjuernas struktur och genomförande	15
4.6 Bearbetning och analys	15
4.7 Forskningsetiska överväganden	17
4.8 Metoddiskussion	17
5. Teoretiskt perspektiv.....	20
5.1 Tidigare forskning.....	20
5.2 Effektivt arbete med skydd av barn	22
5.2.1 Intuitivt och analytiskt resonemang.....	25
5.2.2 Synen på barnmisshandel	26
5.2.3 Att minimera misstag	26

6. Resultat	28
6.1 Allvarlighetsgrad	28
6.2 Alliansen	29
6.3 Barnperspektivet	31
6.4 Brottet.....	32
6.5 Intuition, erfarenhet och evidens	34
6.6 Sammanfattning	35
7. Analys	37
7.1 Vems uppgift är det att bedöma om ett brott har begåtts?	37
7.2 Barnets röst eller den vuxnes antagande?.....	39
7.3 Att använda magkänslan som redskap.....	40
8. Slutsats och diskussion	43
9. Vidare forskning.....	46
Litteraturlista.....	47
Bilagor	48

1. Inledning

En svensk dagstidning rapporterade den femtonde maj år 2015 om ett sjukhus som anmält en misstänkt barnmisshandel till socialtjänsten. Enligt dagstidningen hade pappan tidigare gjort tydliga uttalanden hos socialtjänsten om att han kunde få aggressiva utbrott. Trots sjukhusets anmälan och pappans uttalanden polisanmälde socialtjänsten inte den misstänkta misshandeln. När sjukhuset fick en andra kännedom om att barnet misshandlats gjorde de själva en polisanmälan och pappan åtalades för synnerligen grov misshandel. År 2015 polisanmälades i Sverige 4070 brott om misshandel av barn i åldrarna 0-6 år. Den största andelen av polisanmälningarna gjordes av föräldrar, förskola, skola och socialtjänst. Av dessa gjordes de flesta polisanmälningarna av socialtjänsten, eftersom exempelvis förskola och skola oftast anmäler oro om att ett barn far illa till socialtjänsten som i sin tur gör polisanmälan (BRÅ, 2015).

Socialsekreterare ställs dagligen inför svåra bedömningar och beslut som ska tas med och ibland mot klienternas samtycke. Enligt Socialstyrelsens vägledning om att polisanmäla brott mot barn framgår att det för socialtjänsten är en möjlighet men ingen skyldighet att göra en polisanmälan. Genom en undantagsbestämmelse i lagen kan socialtjänsten vid misstanke om brott mot barn bryta sekretessen för att rådfråga polis och åklagare om ett ärende och göra en polisanmälan. Det är enligt Socialstyrelsen upp till socialtjänsten att göra en professionell bedömning utifrån varje enskilt ärende om en polisanmälan ska göras eller inte. Vid varje inkommen misstanke om att ett barn utsatts för fysisk misshandel ligger alltså uppgiften på socialsekreterare att överväga huruvida det är lämpligt att göra en polisanmälan. Det är inte alltid en självklarhet att en misstanke om fysisk barnmisshandel anmäls av socialtjänsten. Även om det är uppenbart att barnet har utsatts för en misshandel är det inte säkert att en polisanmälan görs, som i fallet ovan. Vad är det då som gör att socialtjänsten väljer att inte polisanmäla och hur kan vi utan att för snabbt döma detta agerande förstå de beslut som tagits?

Munro (2008) beskriver att det är oundvikligt att komma ifrån den osäkerhet, tvetydighet och ofullkomlighet socialt arbete innebär, särskilt när det gäller arbete med skydd av barn. Det innebär ett arbete med en ständigt begränsad kunskapsbas där förutsägelser om barnets situation och framtida välfärd är fragmentarisk utan något definitivt sätt att balansera konflikten mellan barnet och föräldrarnas rättigheter. Samtidigt kommer påtryckningar från allmänheten som har höga, nästintill omöjligt höga förväntningar på att socialsekreterarna ska skydda alla barn. Socialsekreterare tillskrivs många gånger rollen att agera spådamer vilket är en omöjlig uppgift. Det är oacceptabelt att ett barn utsätts för fysisk misshandel, men kanske bör vi vara mer nyanserade inför socialtjänstens beslut och istället försöka förstå vad som döljer sig bakom dessa. Socialsekreteraren ställs i ett gränsland av motstridiga viljor och rättigheter med en ständig press att ta beslut goda nog att tillfredsställa både involverade parter och allmänhet. Denna studie ämnar belysa och skapa djupare förståelse för den ovisshetens praktik som socialsekreterare befinner sig i.

1.1 Problemformulering

I Socialstyrelsens vägledning till socialtjänsten om att anmäla våld mot barn står det att polisanmälan är en möjlighet men ingen skyldighet. Genom en undantagsbestämmelse i 10 kap. 21 § Offentlighets- och Sekretesslagen tillåts socialtjänsten att göra en polisanmälan utan att hindras av sekretessen. Detta innebär inte att socialtjänsten har en lagstadgad skyldighet att polisanmäla våld mot barn utan lagstiftaren har gett socialtjänsten i uppdrag att göra en professionell, självständig helhetsbedömning av när en misstanke är befogad och om socialtjänsten kan avstå eller avvakta med en polisanmälan. Vid alla bedömningar och beslut gällande barn ska socialtjänsten beakta vad som är bäst för barnet, även vid beslut om att polisanmäla våld mot barn. Socialtjänsten ska därmed utifrån Socialstyrelsens vägledning vid varje inkommen misstanke om att ett barn utsatts för våld ta ett beslut om en polisanmälan ska göras (Socialstyrelsen, 2012). Socialstyrelsens vägledning ger socialtjänsten eget tolkningsutrymme kring beslutet om huruvida en polisanmälan ska göras eller inte vid våld mot barn, ett tolkningsutrymme vilket kan anses komplext. Det är ett flertal faktorer som spelar in i ett övervägande om att göra en polisanmälan vilket tenderar att skapa både dilemman och osäkerhet. Det finns forskning på ett flertal områden som rör de utmaningar socialsekreterare ställs inför vid bedömningar och beslut. Vidare finns också studier och rapporter i både Sverige samt internationellt kring en ökad benägenhet av att anmäla våld mot barn både till socialtjänsten och polis. Vidare studier på området är av stor vikt eftersom detta inte bara har påverkan på barnets situation utan även ökar socialtjänstens möjlighet att genomföra säkra bedömningar och beslut. Studien ämnar därmed komplettera existerande forskning inom området för att ytterligare belysa den komplexitet det sociala arbetet innebär och de utmaningar socialsekreterare dagligen ställs inför.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka socialsekreterares överväganden samt vilket utrymme barnperspektivet får vid bedömningen av huruvida en polisanmälan bör göras vid kännedom om fysisk misshandel av barn. Syftet utmynnar i dessa två frågeställningar;

- Vad grundar sig socialsekreterares överväganden på inför ett beslut om huruvida en polisanmälan bör göras vid misstanke om fysisk misshandel av barn?
- Vilken betydelse får barnperspektivet i övervägandet om en polisanmälan bör göras vid misstanke om fysisk misshandel av barn?

1.3 Avgränsning

I studien har avgränsningen gjorts till att gälla barn i åldrarna noll till sex år då detta är det spann Brottsförebyggande rådet (BRÅ) använder sig av i statistik om polisanmäld barnmisshandel. Små barn har dessutom begränsad möjlighet att själva uttrycka vad som skett och blir därmed beroende av vuxna

på ett annat sätt än äldre barn. Mot bakgrund av statistik från BRÅ (2011) om att fysisk misshandel av små barn oftast sker i hemmet och förövaren är en förälder är detta utgångspunkten när det i texten talas om barn och familj. Begreppet misshandel har flera innebörder men har i studien avgränsats till att gälla fysisk misshandel.

1.4 Disposition

Studien disponeras utifrån följande upplägg. Efter detta inledande kapitel kommer kapitel två där det redovisas för centrala begrepp för studien, relevant lagstiftning samt artiklar ur FN:s konvention om barns rättigheter som är lämpligt att känna till vid läsning och för förståelse av studien. I kapitel tre beskrivs barnmisshandel ur ett historiskt perspektiv både nationellt och internationellt samt Socialstyrelsens vägledning om att polisanmäla vid misstanke om brott mot barn. Kapitel fyra benämns metod och tar upp bland annat vilka metodiska val som gjorts, hur urvalet gick till samt intervjuernas struktur och genomförande. I detta kapitel redogörs även för de etiska överväganden som beaktats i denna studie. I kapitel fem redovisas studiens teoretiska perspektiv vilket innehåller Eileen Munro's modell för effektivt arbete med skydd av barn samt tidigare forskning. I kapitel sex redovisas resultatet av intervjuerna. Detta kapitel är indelat i fem teman; *Allvarlighetsgrad, Alliansen, Barnperspektivet, Brottet* samt *Intuition, erfarenhet och evidens* vilka har identifierats som de mest centrala under analysen. Kapitel sju består av en analys som genomförts genom att sammankoppla studiens resultat med ett teoretiskt perspektiv. Kapitlet är indelat i tre huvudrubriker; *Vems uppgift är det att bedöma om ett brott har begåtts?, Barnets röst eller den vuxnes antagande?* samt *Att använda magkänslan som redskap*. Studien avrundas i kapitel åtta med slutsatser och diskussion av studiens resultat samt avslutas med förslag till vidare forskning.

2. Begrepp och förtydliganden

I det här kapitlet redovisas centrala begrepp för studien, relevant lagstiftning samt artiklar ur FN:s konvention om barns rättigheter som är lämpligt att känna till vid läsning och för förståelse av studien.

2.2 Begrepp

2.2.1 Aga

Kroppslig bestraffning av minderåriga eller underlydande i uppfostringssyfte. I äldre tid ansågs det självklart att föräldrar ägde rätt att aga sina barn. Denna rätt togs bort 1966. Ett uttryckligt förbud mot att utsätta barn för aga eller annan kränkande behandling infördes 1979 i föräldrabalken. Därigenom blev det klarlagt att även lättare handgripliga tillrättavisningar, exempelvis en dask i stjärten, är otillåtna. Överträdelse av förbudet kan medföra straff enligt brottsbalkens regler om misshandel (Sköndals högskolebibliotek, Encyklopedin, 2017).

2.2.2 Barnmisshandel

Att ett barn utsätts för uppsåtligt, kroppsligt våld, kränkande behandling eller vanvård av person som har ”vuxenansvar” för barnet i egenskap av t.ex. förälder, lärare eller tränare. Begreppet används i dagligt tal och i socialmedicinska sammanhang, men företeelsen särbehandlas inte i brottsbalken (Sköndals högskolebibliotek, Encyklopedin, 2017).

2.2.3 Misshandel

Brott mot liv och hälsa som består i att man tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter offret i vanmakt eller annat liknande tillstånd (Sköndals högskolebibliotek, Encyklopedin, 2017). Fokus för denna studie är fysisk misshandel av barn varför övrig barnmisshandel som psykisk misshandel, sexuella övergrepp och barnmisshandel genom sjukvårdsinsatser inte redovisas i avsnittet.

2.2.4 Svensk lagstiftning

Socialtjänstlag 1 kap. 2 § (2001:453)

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. Med barn avses varje människa under 18 år.

Socialtjänstlag 5 kap. 1 § (2001:453)

Socialnämnden ska verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden samt i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom.

Föräldrabalken 6 kap. 1 § (1983:47)

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.

Brottsbalken 3 kap. 5 § (1998:393)

Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för *misshandel* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Brottsbalken 3 kap. 6 § (2010:370)

Är brott som avses i 5 § att anse som grovt, döms för grov misshandel till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogad en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Offentlighets- och sekretesslag 18 kap. 1 § (2009:400)

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till undersökning i brottsmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

2.2.5 FN:s konvention om barnets rättigheter

Konventionsstaterna ska enligt artikel 19 vidta lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälders, vårdnadshavares eller annan persons vård. Artikeln 19 kan kopplas till artikel 6 om varje barns rätt till liv samt att konventionsstaterna till det yttersta av sin förmåga ska säkerställa barnets överlevnad och utveckling (<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>, hämtad 2017-01-05).

2.2.6 Barnahus

För att barn som blivit utsatta för brott ska slippa slussas runt mellan myndigheter när det befinner sig i en traumatisk situation har Barnahus upprättats. Barnahus är en plats där socialtjänst, polis, åklagare, rättsmedicin, barnmedicin samt barn- och ungdomspsykiatri (BUP) samverkar i framförallt det inledande skedet av en förundersökning samt den sociala utredningen. Genom samrådsmöten kan yrkesföreträdarna konsultera varandra, planera och fördela arbetsuppgifter exempelvis när en förundersökning inleds. Lokalernas miljö är anpassad för barnen och det finns möjlighet att genomföra barnförhör. Vid barnförhör kan de inblandade professionella som behöver höra barnet berättelse följa förhöret via video i ett angränsade rum. Det finns även samtalsrum och möjlighet att utföra läkarundersökningar.

3. Bakgrund

I det här kapitlet ges en historisk återblick av det som idag kan benämnas som barnmisshandel. Vidare ges en sammanfattning av Socialstyrelsens vägledning kring att polisanmäla vid misstanke om brott mot barn vilka främst riktar sig till yrkesverksamma inom socialtjänsten.

3.1 Historisk återblick

Barn har troligtvis utsatts för aga och misshandel under alla tider både i hemmen, som tjänstefolk och i skolorna. Hur förhållandena såg ut i hemmen förr finns lite beskrivet, genom skolstadgor och andra uppgifter framgår att prygel var vanligt i de sumeriska skolorna (vid nuvarande Irak) för 4000 år sedan. Under romartiden ansågs aga vara ett betydande pedagogiskt och disciplinärt redskap under utbildning och än idag är kroppslig bestraffning i många länder ett naturligt inslag i skolorna (SOU 2001:18).

Under modern tid har det troligtvis sett ut på liknande sätt i Sverige som i övriga Europa. I den svenska skolordningen från 1611 kunde läsas ”att hänsyn skulle tas till elevernas begåvning, då deras prestationer bedömdes och straffen skulle rättas därefter” (SOU 2001:18, s. 21). I slutet på 1800-talet kritiserades den hårda skoldisciplinen av folkskoleinspektörer vilket var en början till förändringar i synen på aga. Under 1880-talet lades det till i skolstadgan att utdelning av aga skulle ske med ”kärleksfullt allvar och med rättelse efter den felandes ålder och egenart” (SOU 2001:18, s 21). Formuleringen stod kvar i skolstadgan fram till 1957 och lärares rätt till att aga avskaffades 1958 (SOU 2001:18).

Föräldrars rätt till att aga barn var grundad i tidig svensk lagstiftning och särskilt faderns rätt var starkt skyddad. Enligt 1734 års lag ansågs det som dråp till följd av olyckshändelse om föräldrar misshandlade sitt barn till döds. Under de två följande decennierna skedde succesiva förändringar av lagarna. År 1920 stadgades i lagen om barn i äktenskap att föräldrarna fick ”tukta” (aga) om det till övriga omständigheter ansågs lämpligt och skedde med hänsyn till barnets ålder. År 1966 ströks detta och aga blev likvärdigt med misshandel vilken skulle bedömas enligt brottsbalken (SOU 2001:18).

Barnmisshandel som problem uppmärksammades under 1950-talet i USA. År 1946 hade medicinska beskrivningar av allvarliga skelett- och skallskador orsakat av våld mot små barn gjorts av barnröntgenologen Caffey i New York. Orsakerna förklarades dock av Caffey som oklara trots hans starka misstankar om att grovt våld låg bakom skadorna. År 1955 fastställdes att skadorna Caffey beskrivit var till följd av barnmisshandel och i början av 1960-talet myntade den amerikanske läkaren Henry Kempe uttrycket ”the battered child syndrome” (SOU 2001:18). De första rapporterna om allvarlig fysisk barnmisshandel i Sverige kom i slutet av 1950-talet. Det rörde dock oklarheter mellan olika myndigheter då landets sjukhus började ställa barnmisshandel som diagnos. Vid ett barnläkarmöte år 1960 deltog representanter från socialtjänst och rättsväsende för att forma riktlinjer kring hur fall av barnmisshandel skulle bedömas samt vilka åtgärder som skulle vidtas. Debatten om

barnmisshandel tog fart år 1964 då läkaren Anders Frisk publicerade en artikel i Svensk läkartidning. I artikeln diskuterades att orsakerna till det ökade antalet barnmisshandelsfall var en följd av att läkarna började inse att uppkomsten av skador som tidigare registrerats som oklara egentligen orsakats av yttre våld, oftast orsakat av föräldrarna (Hindberg, 1997). Artikeln skapade även diskussion i Riksdagen gällande föräldrars rätt att aga sina barn samt barns rättigheter gentemot sina föräldrar. År 1966, samma år som justeringar gjordes angående aga i föräldrabalken togs beslutet av Riksdagen att Medicinalstyrelsen, nuvarande Socialstyrelsen skulle hantera utredningen av misstänkta barnmisshandelsfall vid landets sjukhus. Vidare fick Socialstyrelsen i början av 1970-talet ytterligare uppdrag om att tillsammans med Allmänna Barnhuset granska anmälningar och åtgärder vid barnmisshandel hos Sveriges barnavårdsnämnder (nuvarande socialtjänsten). Granskningen innefattade även hur barnavårdsnämnderna tillämpade Socialstyrelsens vägledning vid barnmisshandel (Hindberg, 1997).

År 1979 införde Sverige som första land i världen en lag som förbjöd aga i hemmet. Lagen infördes i föräldrabalken och inte i brottsbalken eftersom avsikten inte var att kriminalisera vårdnadshavaren (SOU 2001:18). Lagen var ett angivelsebrott vilket innebar att brottsoffret, barnet själv eller vårdnadshavare var tvungen att polisanmäla misshandeln. För att polisen skulle få kännedom om brottet innebar det att barnet måste polisanmäla sin förälder för misshandeln, alternativt att föräldern polisanmälde sig själv eller att det gjordes av den andra föräldern. Avsåg polisanmälan annat än grov misshandel vidtogs inte åtgärder utan att offret eller vårdnadshavaren gett sitt medgivande. Detta förändrades år 1982 genom ett tillägg då lagen om misshandel på enskild plats, vilket oftast avser hemmet, lades under allmänt åtal (Hindberg, 1997).

År 1990 ratificerade Sverige FN:s konvention om barnets rättigheter där barnmisshandel behandlas i artikel 19 och barnperspektivet i artikel 3. I artiklarna framkommer att alla lämpliga åtgärder ska tas för att skydda barn mot alla former av misshandel medan barnet är under en vårdnadshavare eller annan persons vård. Vid alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa komma i främsta rummet och barnet ska tillförsäkras lämpligt skydd och omvårdnad för dess välfärd med hänsyn till föräldrarnas rättigheter och skyldigheter. Regeringen beslöt även år 1998 att skapa en parlamentarisk kommitté för utredning av barnmisshandel – Kommittén mot barnmisshandel. Kommitténs uppdrag innefattade exempelvis att granska myndigheters samverkan och hur det förebyggande arbetet såg ut. Sedan 1980-talet hade antalet fall av barnmisshandel ökat avsevärt vilket också var en anledning till kommitténs uppkomst (SOU 2001:18).

3.2 Socialstyrelsens vägledning för handläggning av brott mot barn

Vid en inkommen anmälan till socialnämnden där misstanke finns om att ett barn utsatts för brott har Socialstyrelsen upprättat vägledning för hur socialnämnden ska hantera en sådan anmälan. Vid kännedom om att ett barn utsatts för våld eller övergrepp av en närstående ska socialnämnden utan

dröjsmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp. Vid misstanke om brott bör socialnämnden göra en polisanmälan om det inte strider mot barnets bästa. Barnets bästa behöver inte vara avgörande för om en polisanmälan ska göras vid misstanke om brott men det ska väga tungt i ställningstagandet. Det är omständigheterna i det enskilda fallet socialnämnden ska ta hänsyn till i sin bedömning om en polisanmälan ska göras. Särskild hänsyn ska tas till barnets behov av skydd, brottets svårighetsgrad, barnets relation till gärningspersonen och barnets reaktion om en polisanmälan görs (Socialstyrelsen, 2015).

För att socialnämnden ska kunna upprätta en polisanmälan krävs sekretessbrytande regler vilket framgår i 10 kap. 21 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL) där det står att socialnämnd inte hindras att lämna uppgifter till åklagarmyndighet eller polismyndighet när det gäller misstanke om brott riktat mot en person som ännu inte fyllt arton. Detta är en undantagsbestämmelse vilken inte innebär en skyldighet för socialtjänsten att anmäla ett brott. Socialtjänsten ges utrymme att göra en självständig, professionell helhetsbedömning om en misstanke är befogad samt om det är lämpligt att avvakta eller göra en polisanmälan direkt (Socialstyrelsen, 2015).

Vid osäkerhet kring huruvida en polisanmälan ska upprättas bör polis eller åklagare konsulteras. Socialnämnden bör inte göra någon omfattande utredning innan de tagit ställning till om en polisanmälan ska göras. Om en polisanmälan inte görs ska detta framgå tydligt i barnets journal och utifrån en skyddsaspekt är det viktigt att handläggaren under utredning ständigt överväger om det återigen blir aktuellt att göra en polisanmälan (Socialstyrelsen, 2015).

I Socialstyrelsens vägledning (2015) framgår vidare att det är socialnämndens uppgift att utreda barnet och familjens situation samt barnets behov av stöd och hjälp. Det är de brottsutredande myndigheterna som genom förundersökning ska utreda om ett brott begåtts och hitta en gärningsperson. Det behöver inte finnas en misstänkt gärningsperson när socialnämnden gör polisanmälan utan det är misstanken om brottet som anmäls (Socialstyrelsen, 2015). För att ett brott ska kunna utredas krävs att en polisanmälan görs. För barnet blir rättsprocessen viktig utifrån aspekterna att en brottsutredning kan underlätta för socialnämndens bedömning av skydd och stöd för barnet samt att barnet har rätt till att få brottet utrett och ett skadeståndsyrkande. En brottsutredning kan även innefatta ett preventivt syfte genom att skydda andra barn från den misstänkta gärningspersonen samt att personen som är misstänkt har rätt till att brottet utreds professionellt av brottsutredande myndigheter. Det kan också anses enklare att socialnämnden gör en polisanmälan om gärningspersonen är en familjemedlem då risken för lojalitetskonflikt och rädsla för repressalier kan uppstå om en vårdnadshavare gör denna (Socialstyrelsen, 2015).

Att en förundersökning läggs ned innebär inte att ett brott inte är begånget varför det är viktigt att socialnämnden fullgör sin utredning även om åtalet läggs ner eller vid en friande dom. Får socialnämnden in uppgifter i ett senare skede av utredningen om att ett brott har begåtts mot barnet ska kontakten med polis och åklagare återupptas (Socialstyrelsen, 2015).

4. Metod

I det här kapitlet presenteras metodvalet vilket utgår från en kvalitativ ansats. I kapitlet redogörs vidare för den förförståelse som funnits under studiens genomförande. Sedan beskrivs det hur litteratursökningen har gått till efterföljt av urvalsförfarandet samt en presentation av respondenterna. Efter det förklaras intervjuernas struktur samt hur de har genomförts, detta följs av en beskrivning av hur bearbetningen och analysen har gått till. I slutet av kapitlet beskrivs studiens forskningsetiska överväganden. Kapitlet avslutas med en metoddiskussion.

4.1 Metodval

Syftet med den här studien är att undersöka socialsekreterares överväganden om att polisanmäla fysisk misshandel av barn. Studien har en kvalitativ ansats och baseras på semistrukturerade intervjuer. En kvalitativ undersökning utgår från vad respondenterna anser som viktigt och betydelsefullt i en fråga och det är deras perspektiv som står i fokus. Tyngden i en kvalitativ ansats ligger i att försöka förstå en social verklighet vilken baseras på respondenternas tolkning av samma ”verklighet”. I den kvalitativa intervjun ges respondenterna utrymme att röra sig någorlunda fritt i samtalet vilket skapar flexibilitet för intervjuaren som kan följa resonemanget och därmed få innehållsrika svar (Bryman, 2008; Kvale & Brinkman, 2014). För studien är detta relevant då det är socialsekreterarnas uppfattningar, resonemang och överväganden som ska undersökas. Studien syftar till att skapa förståelse för socialsekreterares överväganden och utifrån deras perspektiv förklara detta.

4.2 Förförståelse

Denna studie har utförts med en medvetenhet kring vikten av att vara så neutral och objektiv som möjligt. Bryman (2008) menar att den vetenskapliga studien av en social verklighet innebär svårigheter för forskaren att förhålla sig objektiv utan att egna värderingar påverkar den vetenskapliga processen. Enligt Kvale och Brinkman (2014) kan det vid intervjuer uppstå en för forskaren svårtydd gränsdragning mellan den professionella rollen och ett mer kamratligt uttryck gentemot intervjupersonen. Det kan ske en stark identifiering med intervjupersonen vilket gör det svårt för forskaren att förhålla sig objektiv särskilt om det finns kopplingar till egna erfarenheter (Kvale & Brinkman, 2014). Egen erfarenhet av arbete inom socialtjänsten med förhandsbedömningar och utredningar inom barn och ungdom fanns under studiens genomförde. Erfarenheten har förvärvats både genom socionomprogrammets verksamhetsförlagda utbildning samt egen yrkeserfarenhet. Det är den egna yrkeserfarenheten som har bidragit till intresset och valet av att studera ämnet i föreliggande uppsats. Under den verksamhetsförlagda utbildningen blev det vid ett tillfälle aktuellt att göra en polisanmälan om fysisk misshandel varpå intresset väcktes för vad som gäller kring detta. Denna

förkunskap kan därför ha riskerat påverka studien. Studiens utfall och resultat har däremot i så stor utsträckning som möjligt hanterats opartiskt med objektivitet och etisk medvetenhet.

4.2 Litteratursökning

För att skapa en översikt och hitta relevant forskning och litteratur till studien har olika databaser använts. Databaserna som användes fanns tillgängliga på Sköndals högskolebibliotek. För att få en översikt av både svensk och internationell forskning på området i syfte att skapa en bred grund för undersökningen gjordes sökning på såväl svenska som på engelska. Det svenska ordets engelska motsvarighet översattes med hjälp av den internetbaserade tjänsten ”Google översätt”.

Databaser som användes var: Soc Index, ESH Discovery, Google Scholar samt DiVA. Sökord som användes var: Fysisk barnmisshandel OCH riskbedömning OCH beslut – Physical child abuse AND risk assesment AND decision, Beslutsfattande OCH barnskydd - Decision making AND child protect, Barnmisshandel OCH polisrapport – Child abuse AND police reports.

4.3 Urval

Urvalet av respondenterna har skett genom ett målinriktat så kallat bekvämlighetsurval. Enligt Bryman (2008) är det vanligt att använda målinriktade urval vid kvalitativ forskning eftersom valet av respondenter kopplas i relevans med forskningsfrågornas formulering. Att urvalet är målstyrt innebär att det riktas mot en specifik målgrupp eller enhet. Bekvämlighetsurval består utav respondenter som finns tillgängliga och är enligt Bryman (2008) inte ett urval att föredra men blev aktuell inom tidsramen för studien.

Utifrån studiens frågeställning är socialsekreterare inom socialtjänstens barn och ungdomsenheter den relevanta målgruppen för studien. Totalt fem socialsekreterare valdes ut för intervju. Två socialsekreterare var yrkesverksamma på socialtjänstens barn och ungdomsenhet inom Stockholms Stad och tre socialsekreterare var yrkesverksamma på socialtjänstens barn och ungdomsenhet i en mindre kommun i Västsverige. Ett informationsbrev skickades i enlighet med de forskningsetiska riktlinjerna (Vetenskapsrådet, 2011) ut till respondenterna innan intervjun med information om studiens syfte, vad intervjun skulle komma att innefatta samt etiska överväganden (se Bilaga 2).

4.4 Respondenter

De intervjuade respondenterna i studien består av fem yrkesverksamma socialsekreterare inom socialtjänstens enhet för barn och ungdom. Socialsekreterarna har mellan två och åtta års erfarenhet av arbete med barnavårdsutredningar och samtliga har deltagit vid och utfört minst en polisanmälan om fysisk misshandel av barn. Respondenterna har enligt de forskningsetiska riktlinjerna anonymiserats och tilldelats en kod, där koden består av S för socialsekreterare samt siffran ett till fem.

4.5 Intervjuernas struktur och genomförande

I studien har semistrukturerade intervjuer genomförts för att ge respondenternas möjlighet att någorlunda fritt resonera samtidigt som viss struktur kunde behållas. Semistrukturerade intervjuer som utförs efter en intervjuguide ger respondenten frihet att förklara och resonera kring sina uppfattningar samtidigt som intervjuaren kan hålla en viss struktur (Kvale & Brinkman, 2014).

Vid varje intervjutillfälle repeterades inledningsvis informationen kring frivilligt deltagande, de forskningsetiska riktlinjerna samt att intervjun när som helst kunde avbrytas. Två av intervjuerna utfördes via telefon och tre på den aktuella arbetsplatsen. Enligt Bryman (2008) är en nackdel med kvalitativa intervjuer via telefon att respondentens kroppsspråk och uttryck döljs och det blir därmed svårt att se reaktionen på en fråga. En fördel är däremot tillgänglighet till respondenten som kan få ökad möjlighet att ställa upp. För denna studie har inga märkbara begränsningar påträffats kopplat till att två intervjuer genomfördes via telefon, det skapade istället möjlighet för två respondenter att delta i studien. Enligt Bryman (2008) bör intervjun genomföras i en lugn och ostörd miljö och respondenten ska inte behöva oroa sig för att någon hör vad som sägs. Detta var svårt att styra i telefonintervjuerna då respondenten av fritt val kunde befinna sig vartsomhelst. Intervjuaren befann sig vid tidpunkten i ett stängt rum i hemmet. De intervjuer som utfördes på respondentens arbetsplats följde de riktlinjer Bryman (2008) föreskriver.

En intervjuguide skapar möjlighet att på ett flexibelt sätt samla information om hur respondenten själv upplever ett fenomen. Intervjuguiden delas in i teman med tillhörande följdfrågor vilket gör att en viss form av struktur kan hållas under intervjun utan att den blir för ledande. Det blir samtidigt lättare för intervjuaren att styra tillbaka respondenten så att intervjun hela tiden sker i relation till studiens frågeställningar (Bryman, 2008; Kvale & Brinkman, 2014).

Intervjuerna utfördes efter en i förväg uppsatt intervjuguide (se Bilaga 2) vilken delats in i teman med tillhörande följdfrågor. Intervjuguidens teman och frågor skapades utifrån studiens syfte och frågeställningar samt teoretiska perspektiv. Två fiktiva fall (eng. case) gällande misstänkt barnmisshandel togs fram för att ge respondenterna en konkret situation att resonera kring. De fiktiva fallen utformades med anpassning till studiens begränsning gällande ålder noll till sex år. Scenariot i fallen var medvetet olika för att på så sätt skapa variation i svaren.

I enighet med Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer spelades intervjuerna in med respondenternas godkännande. Inspelningarna förvarades på säker plats och raderades efter slutfört arbete.

4.6 Bearbetning och analys

Empirin som bearbetats och analyserats har samlats in genom semistrukturerade intervjuer som vidare har transkriberats, kodats och tematiserats. Enligt Bryman (2008) är det viktigt att inte vänta med

transkribering av intervjuerna då risken finns att respondentens uttryck och reaktioner glöms bort samt att materialet i efterhand kan kännas övermäktigt. Transkriberingen av intervjumaterial påbörjades direkt efter respektive intervjus genomförande. Transkriberingen skedde med hjälp av datorprogrammet InqScribe för uppspelning av ljudfiler.

Genomförandet av en kvalitativ analys är enligt Larsson (2005) en utmaning eftersom det inte finns en enighet kring några tydliga och enkla metodregler för en sådan analys genomförande. Jönson (2010) lyfter att kodning är tidskrävande och det är svårt för en student med en mycket begränsad tidsram att koda i flera omgångar. Det är trots detta viktigt att studenten försöker sig på någon form av kodning utifrån studiens frågeställningar (a.a).

Att skapa en begriplig resultatbild ur kvalitativa data är en utmaning och det kräver strategier för att kategorisera och urskilja mönster och kopplingar. Det finns dock relevanta principer att följa där en viktig vägledande sådan är att fokusera analysen på några specifika teman som kopplas till studiens syfte och frågeställningar (Larsson, 2005). Kodning är en del av analysen och innebär att materialet sorteras upp efter begrepp och kategorier som blivit synliga under insamling och genomgång av materialet. Kodning av materialet gör det möjligt att finna detaljer och skapa en överblick. Det blir genom kodning enklare att bryta ner materialet i olika steg och skapa teman (Kvale & Brinkman, 2014).

Vid genomgången av denna studies empiri användes så kallad datastyrd kodning vilket innebär att koderna inte finns på förhand utan utvecklas genom tolkningen av materialet (Kvale & Brinkman, 2014). När intervjumaterialet färdigställts skrevs det ut på papper för vidare analysbearbetning. Materialet lästes först igenom för att få en överblick. Därefter gjordes en genomgång av varje intervju för sig för att hitta för studien relevanta teman. Likheter i intervjuerna kodades med färg för att enklare kunna plocka ut de svar som berörde ämnet.

Jönson (2010) beskriver att istället för att endast analysera svaren från just en fråga kan koder skapas genom relevanta begrepp som sedan kan användas i genomgången av hela materialet. I studien formades fem sådana begrepp; *allvarlighetsgrad*, *alliansen*, *barnperspektivet*, *brottet* och *kunskap*. Relevanta uttalanden kodades och kategoriserades under respektive begrepp för vidare sammanställning och formades slutligen till de fem teman som redovisas i studiens resultat. Dessa fem teman är centrala för studiens syfte och frågeställning; *allvarlighetsgrad*, *alliansen*, *barnperspektivet*, *brottet* samt *intuition*, *erfarenhet* och *evidens*. Inom kvalitativ forskning antas teorin vara en följd av studien och inte en utgångspunkt. Studien blir mer en sorts teorigenerering än teoriprovning (Bryman, 2008).

För att förklara resultatet analyserades det med stöd av studiens teoretiska perspektiv. Tre huvudrubriker skapades i analysen av resultatets fem teman; *Vems uppgift är det att bedöma om ett brott har begåtts*, *Barnets röst eller den vuxnes antagande* och *Att använda magkänsla som redskap*.

4.7 Forskningsetiska överväganden

Studien har utförts enligt de grundläggande etiska principer som inkluderas i Vetenskapsrådets skrift om God forskningsed (2011). Även lag (2003:460) om etisk prövning av forskning som avser människor har beaktats under studien. Eftersom studien innefattar människor och innehåller känsliga uppgifter har de fyra begreppen *sekretess*, *tystnadsplikt*, *anonymitet* och *konfidentialitet* tagits i särskilt beaktande (Vetenskapsrådet, 2011).

Inför intervjuerna genomfördes ett informerat samtycke vilket innebär att respondenterna informeras om studiens allmänna syfte, upplägg samt risker och fördelar med att delta (Kvale & Brinkman, 2014; Vetenskapsrådet, 2011). Respondenterna fick inför intervjun tydlig information om studiens utförande, vad den innebär och vilka rättigheter ett medverkande innefattar. Deltagarna informerades om att medverka i studien var frivillig och rätten fanns att närsomhelst avbryta intervjun eller avstå från att svara på intervjuarens frågor utan motivering. Detta gällde innan, under och efter intervjun.

Samtliga data som samlades in under studien har hanterats i enlighet med Vetenskapsrådets kodex (2011) samt aktuell lagstiftning. Intervjun spelas in som digital ljudfil efter överenskommelse samt respondentens godkännande av detta. Samtal, ljudinspelningar och anteckningar hanterades under sekretess och endast student och handledare tog del av råmaterialet. Det material som har använts i studien har avidentifierats för att trygga respondentens anonymitet så långt som möjligt. Efter studiens färdigställande förstördes materialet från samtalen så att det inte går att spåra individens deltagande. För att styrka säkerheten kring deltagarnas anonymitet upprättas inget skriftligt avtal inför intervjun.

Ett muntligt avtal gjordes mellan student och intervjuperson vid intervjuens början. Deltagaren hade därefter närsomhelst rätten att ångra det muntliga avtalet. Intervjuerna skedde vid tre tillfällen på deltagarnas arbetsplats vilket gör det svårt att garantera anonymiteten före och efter intervjun. De två intervjuerna som skedde via telefon gjorde det svårt för intervjuaren att säkerställa respondentens anonymitet utifrån dennes position vid samtalet. Alla respondenter informeras om svårigheterna att säkerställa full anonymitet och fick utifrån det möjlighet att avsäga sig sin medverkan utifrån detta. Studien innefattar ej samtal med barn vilket avser personer under 18 år.

4.8 Metoddiskussion

Enligt Bryman (2008) är sociala betingelser svåra att reproducera eftersom de befinner sig i ständig förändring. Det gör att en kvalitativ studie som denna är svår att replikera då det är respondenternas världsbild som beskrivs ur deras egen synvinkel. Det är svårt att garantera att en person skulle svara exakt likadant igen, än mindre att någon annan svarar likadant. Detta gör att det inte går att generalisera till en större population.

Reliabilitet avser tillförlitligheten och konsistensen i forskningens resultat och om det kan replikeras vid en annan tidpunkt av andra forskare. Vid kvalitativ forskning där intervjuer utförts handlar det om intervjupersonerna kommer ändra sina svar samt svara olika beroende på vem som

intervjuar (Kvale & Brinkman, 2014). I denna studie användes samma intervjuguide vid samtliga intervjuer och det var en och samma intervjuare. Detta ger en bättre reliabilitet då intervjuguiden styr intervjun i rätt riktning. Att det är samma intervjuare höjer reliabiliteten genom att det ger samma förutsättning för alla respondenter. Enligt Kvale & Brinkman (2014) tenderar en för stark tonvikt på reliabiliteten begränsa kreativitet och variationsrikedom. Respondenterna kan ändra sin uppfattning under intervjun eller vid ett senare tillfälle och därför bör inte allt för stor vikt läggas vid reliabilitet just under själva intervjun. Det är något som kan och bör diskuteras i efterhand. I denna studie gavs respondenterna möjlighet att tala någorlunda öppet vilket gör att deras svar varierar. Hur mycket respondenterna svarar är beroende av deras benägenhet att tala, rent allmänt.

Validitet handlar om studiens giltighet och om en metod har undersökt det den påstår sig undersöka (Kvale & Brinkman, 2014). Inom kvalitativ forskning kan validiteten och de meningsfulla insikter som inhämtas kopplas till informationsrika fallbeskrivningar och förmåga att analysera insamlad data. För att kunna greppa meningsfulla insikter behöver intervjufrågorna som ställs vara välformulerade på sådant sätt att de fångar in det man har för avsikt att fånga in. Validiteten är beroende av forskarens hantverksskicklighet, med andra ord ”förmåga att kontrollera, ifrågasätta och teoretiskt tolka sina upptäckter” (Larsson, 2005, s. 117). Denna studie avser att undersöka socialsekreterares övervägande om att polisanmäla en eventuell fysisk barnmisshandel. Validiteten försökte efterlevas bland annat genom att skapa en intervjuguide baserad på syfte och frågeställningar. Sedan skapades teman utifrån syfte, frågeställningar samt litteratur och på det viset är syftet och frågeställningarna förankrade genom hela studien vilket ökar validiteten. Förförståelse och yrkeserfarenhet bidrog till att de fiktiva fallen (se Bilaga 2) har en autenticitet med de inkommande anmälningar gällande oro för barn som socialsekreterare kan ställas inför. Detta gjorde det lättare för respondenterna att kunna reflektera kring sina överväganden. För att ytterligare styrka validiteten i kvalitativ forskning är det viktigt att läsaren förstår de fenomen som studerats genom beskrivningar, kategoriseringar och analyser som redovisas. Ytterligare behöver resultatet bindas till teori för att bli generaliserbart (Bryman, 2008; Larsson, 2005). Studiens resultat och analys har beskrivits så utförligt och noggrant som möjligt för att ge en klar bild av vad som har undersökts och kopplats till ett teoretiskt perspektiv för att kunna förstås.

Generaliserbarhet innebär huruvida studiens resultat kan generaliseras till andra grupper än de som varit föremål för undersökningen. Vid studier som innefattar intervjuer är en vanlig invändning att antalet intervjuade personer är för få och därmed kan resultatet inte generaliseras. Enligt Kvale och Brinkman (2014) kan resultatet i någon form generaliseras genom att kunskapen som kommer ur intervjuerna kan appliceras på liknande situationer.

Det är svårt att generalisera studiens resultat till alla socialsekreterare. Resultatet gav en mångfasetterad bild av socialsekreterarnas olika sätt att tänka, vilket kan få en mening för hur överväganden görs vilket också kan styrka generaliserbarheten. Ett sätt att öka generaliserbarheten i denna studie är att koppla resultaten till redan framtagna teorier, detta gör att resultatet sätts in i en kontext och därmed går att generalisera även till andra sammanhang. Då respondenterna i denna studie

är få till antalet går det inte att generalisera till alla socialsekreterare. Ett annat sätt att öka generaliserbarheten i denna studie var att intervjua socialsekreterare från två olika delar av landet samt i kommuner av varierande storlek. Detta gör att det inte är en homogen grupp som har intervjuats utan respondenterna kommer från skiftande arbetsätt och -kulturer. Genom detta ökar variationen inom urvalet. Det går av studien att utläsa tendenser till tankegångar vid övervägandet men självfallet behöver mer omfattande studier genomföras för att kunna generalisera helt.

5. Teoretiskt perspektiv

I det här kapitlet redogörs för studiens teoretiska perspektiv. Kapitlet inleds med tidigare forskning inom för studien relevanta områden. Därefter redovisas Eileen Munro's modell om effektivt arbete med skydd av barn. Modellen är relevant för studien då den belyser relevanta förklaringar till det sociala arbetets praktik.

5.1 Tidigare forskning

I den tidigare forskningen återfinns relevanta studier som kan relateras till socialsekreterares övervägande om att polisanmäla fysisk misshandel.

Johansson (2011) beskriver i sin avhandling att det tenderar uppstå spänningsförhållanden mellan den straffrättsliga logiken och behandlingslogiken. Spänningar kan uppstå mellan barnet och föräldrarna eller familjen då det finns risker att deras olika behov och rättigheter krockar. Detta innebär att socialsekreterare behöver göra avvägningar gentemot föräldrarnas rättigheter och barnets rättigheter. Eftersom vårdnadshavarna i de flesta fall utgör misstänkta förövare vid barnmisshandel riskerar motsättningar att skapas när barnet är rättssubjekt och samtidigt en del av familjen (Johansson, 2011). Ytterligare dilemman kopplat till detta menar Johansson (2011) är när socialtjänstens utredningar inte kan fortlöpa på grund av att insatser från polis och åklagare drar ut på tiden. Detta beskrivs även i Rädsla Barnens granskning (Landberg & Svedin, 2013) av svenska Barnahus. För långa väntetider på förhör innebär att socialtjänsten känner sig bakbundna när de samtidigt ska påbörja en utredning av familjen. Socialtjänsten vill under utredningen kunna vara öppen i samtal med familjen men med risk för att förundersökningen saboteras måste informationen som ges ut begränsas. Enligt lag ska en förundersökning gällande misstanke om brott mot barn bedrivas särskilt skyndsamt. I granskningen (a.a.) framkom att personal på Barnahus ansåg att de långa handläggningstiderna hos polis och åklagare väckte tvivel om polisanmälan verkligen var ett bra alternativ som kan anses vara till barnets bästa eller om det endast förvärrar situationen.

Janson, Jernbro & Långberg (2011) belyser att myndigheter exempelvis socialtjänsten, barnsjukhus och skolor oftare uppmärksammar och polisanmäler de allvarligaste fallen av barnmisshandel och vid mindre allvarliga fall där det inte finns några synliga skador som kan påvisa misshandeln vidtas inga åtgärder. Att barnmisshandeln inte uppmärksammas försvåras även av att barnen själva inte berättar om vad de utsatts för, eller saknar förmåga att berätta om förhållandena i hemmet (a.a.).

Mindre allvarliga fall av barnmisshandel anmäls ofta av separerade föräldrar. En vanlig hypotes när separerade föräldrar anmäler varandra är att det görs som del av en separationskonflikt. Det kan gälla något som skett tidigare i relationen eller efter separationen när barnet vistats hos den andre föräldern (Janson, Jernbro & Långberg, 2011).

Intuitionens roll för socialsekreterares har uppmärksamats i engelsk forskning. I en engelsk rapport (Kirkman & Melrose, 2014) presenteras ett antal faktorer som påverkar socialsekreterares

förmåga att göra bedömningar och ta beslut. Det visade sig att tidspress och arbetsbelastning tenderade öka socialsekreterarens beroende av att använda intuition i sitt beslutsfattande. Även socialsekreterares förmåga att göra objektiva bedömningar visade sig påverkas av personliga värderingar. Bedömningar gjordes där sannolikheter till vad som hänt baserades på hur lätt det var att relatera till liknande kända fall och bevis söktes därefter i den aktuella situationen som bekräftade de redan existerande värderingarna. Bedömningar gjordes även utifrån sitt relativa snarare än objektiva innehåll. Vid högre arbetsbelastning ökade även komplexiteten i socialsekreterares beslutsfattande till följd av att många sekvenser av beslutsfattande måste ske inom loppet av en enda dag. Detta utlöste en slags utarmning och ”beslutströtthet”. Nödvändig energi förbrukades istället åt att pussla ihop bitar av relevant information till en helhet (Kirkman & Melrose, 2014).

Wilkins (2015) beskriver den komplicerade situationen som uppstår när en anmälan om oro för ett barn inkommer. Wilkins (2015) argumenterar för tre betydande teman vid analysering av inkomna anmälningar om att ett barn riskerar att fara illa. Det är balansen mellan risk- och skyddsfaktorer, att använda familjehistoria och kända omständigheter kring barnet, samt rollen av den information som saknas. Wilkins (2015) menar att de anmälningar som kommer in snabbt kategoriseras av socialsekreterarna och att det behövs ett mer nyanserat övervägande inför de beslut som tas i ett första skede. Wilkins (2015) argumenterar för att om socialsekreterare får tid och utrymme att diskutera, reflektera och analysera över inkomna anmälningar har de en imponerande förmåga att hantera den komplexitet anmälningarna oftast innehåller. Socialsekreterarna själva, menar Wilkins (2015) föredrar möjligheten att få det utrymme för att kunna göra mindre stressade bedömningar. Vidare anser Wilkins (2015) att socialsekreterare bör lägga mer fokus på att identifiera vilka skyddande faktorer som finns kring barnet direkt när en anmälan inkommer samt hur dessa kan balanseras mot riskfaktorerna, istället för att lägga all kraft på att endast identifiera aktuella riskfaktorer.

Kategoriseringen och synen på den misstänkta misshandelns allvarlighetsgrad vid anmälningar som når socialtjänsten har också varit föremål för forskning. I en studie av Annerbäck, Lindell, Svedin & Gustafsson (2007) framkommer att när barn utsatts för allvarlig misshandel är det oftast de biologiska föräldrarna som är de misstänkta förövarna. Studien visade även att de barn som utsatts för allvarlig misshandel var generellt redan kända av socialtjänsten och tidigare anmälningar om misshandel hade gjorts. Detta indikerar att dessa ärenden dessförinnan kategoriserats som mindre allvarliga. Enligt Annerbäck et al. (2007) tenderar åtal och domar ofta baseras på antaganden om den misshandel som inträffat tillsammans med andra bevis som dokumentation av skador eller om det finns vittnen. Detta tyder enligt Annerbäck et al. (2007) på att alla rapporter om barnmisshandel bör betraktas som allvarliga signaler på att barn är i riskzonen, inte bara de där misshandeln är uppenbar. Våld mot barn bör alltid betraktas som ett avvikande beteende som oavsett form alltid ska ses som allvarligt. Eftersom få fall som rapporteras till polisen leder till åtal och fällande dom visar att endast den rättsliga processen inte är lösningen. Annerbäck et al. (2007) argumenterar därmed för att samhället behöver ytterligare instrument för att ge stöd och skydd till utsatta barn. Att det finns andra

myndigheter som kan göra oberoende utvärderingar och identifiera risker förknippade med barns behov av skydd väger tyngre än att all tillit sätts till rättsväsendet och att en polisrapport visar om någon är skyldig eller inte (a.a.).

Forskning visar att det skett en ökning av anmälningar om oro till socialtjänsten de senaste åren men även polisanmälningar om misstänkt barnmisshandel har ökat. I en rapport från BRÅ (2011) om polisanmäld barnmisshandel framkommer att det under 00-talet skett en stor ökning av antalet polisanmälningar. Anmälningar från exempelvis förskola och skola eller läkare kommer till polisen indirekt eftersom de i första hand anmäler misstankarna om barnmisshandel till socialtjänsten som i sin tur anmäler till polisen. Läkare ser av naturliga skäl oftast de fall där det finns synliga tecken på att barnet kan misstänkas varit utsatt för en misshandel vilket gör att dessa anmälningar oftare ses som allvarliga (BRÅ, 2011). Att anmälningar som kommer till rättsväsendets kännedom har ökat grundar sig i socialtjänstens benägenhet att bryta sekretessen för att polisanmäla brott mot barn. Samarbetet mellan socialtjänst och polis har även ökat under 00-talet genom exempelvis upprättandet av ett flertal Barnahus i landet (BRÅ, 2011).

Vidare framkommer även i rapporten (BRÅ, 2011) att det jämfört med tidigare krävs mindre grovt våld för att en polisanmälan ska anses vara befogad. Det framgår att av de totalt 1035 anmälningar som ingick i rapporten (BRÅ, 2011) ledde endast 61 till fällande dom för fysisk misshandel av barn i åldrarna 0-6 år. Det visar att endast ett fåtal av de brott som polisanmäls leder till åtal och fällande dom. En stor andel av de brott som begås mot barn, framförallt mot mindre barn sker bakom stängda dörrar i hemmen varför mörkertalet fortfarande är stort. Små barn kan inte anmäla brottet till polisen själva och eftersom brottet sker inom familjen i hemmet är risken stor att det aldrig blir synligt för någon utomstående. Det krävs att anhöriga och personer i barnets omgivning uppmärksammar missförhållandena och anmäler detta. För att brotten sedan ska komma till rättsväsendets kännedom krävs att de anhöriga eller socialtjänsten också väljer att göra en polisanmälan (BRÅ, 2011).

5.2 Effektivt arbete med skydd av barn

Eileen Munro är en engelsk professor i socialpolitik som i sin bok *Effective Child Protection* argumenterar för att erfarna professionella socialsekreterare inte kan bytas ut mot byråkrater med uppsättningar av formulär. Däremot behöver socialsekreterare tränas i att själva kunna utveckla sitt intuitiva resonemang, inse sina begränsningar och använda analytiska färdigheter för att upptäcka och minimera riskerna att ta fel beslut (Munro, 2008).

Munro (2008) talar för att ett dåligt resonemang kring barnets säkerhet tenderar att präglas av en trångsynt inställning, för få tillgängliga alternativ och för snabba slutsatser samt att den information som talar emot slutsatsen inte uppmärksammas. Ett gott resonemang innebär att se en bredare bild av tillgängliga bevis kring barnets säkerhet, överväga ett flertal olika bedömningar kring föräldrarnas förmåga och därefter testa bedömningarna. Socialsekreterare bör agera detektiver och göra grundliga

undersökningar för att ta reda på sanningen och med öppna sinnen överväga olika möjligheter. En socialsekreterare som kan förklara hur denne har tänkt i sina bedömningar och beslut har större chans att på ett bra sätt kunna försvara sig och visa på att beslutet var befogat även om situationen i efterhand förändrats. Socialsekreteraren behöver på ett tydligt sätt kunna förklara hur denne har tänkt kring ett beslut och tydliggöra detta på ett sätt så det blir möjligt för familjen att förstå vad som sker. Bedömningar baserade på intuitiva och alltför komplicerade resonemang försvårar arbetet att i efterhand förklara ett agerande. Det kan bli aktuellt i exempelvis en situation där barnet eller föräldrarnas önskemål behöver förbises och varför detta gjorts ska förklaras för dem (a.a.).

Munro (2008) argumenterar för att det intuitiva och det analytiska resonemanget ses som ett kontinuum istället för dikotomier där socialsekreteraren måste lära känna styrkor och svagheter i sitt resonemang för att på så sätt kunna avgöra vilken beslutskombination som är bäst anpassad för situationen. Att resonera kring ett barns situation innebär risker att göra felbedömningar och det behöver socialsekreteraren vara medveten om. Socialsekreteraren ska i sin bedömning ta hänsyn till familjens privatliv och den enskilda individens integritet. Det är en smal balansgång att anpassa sig till familjemedlemmarnas olika rättigheter. Det är oundvikligt att misstag sker och därför är det viktigt att socialsekreterare för ett medvetet resonemang vilket ökar chanserna till att upptäcka misstag innan de får alltför förödande konsekvenser (a.a.).

Munro (2008) belyser att det är oundvikligt att komma ifrån det sociala arbetets osäkerhet, tvetydighet och ofullkomlighet, särskilt när det gäller arbete med skydd av barn. Det är ett arbete med en ständigt begränsad kunskapsbas där förutsägelser om barnets situation och framtida välfärd är fragmentarisk och det finns inget definitivt sätt att balansera konflikten mellan barnet och föräldrarnas rättigheter. Det förväntas många gånger att socialsekreteraren ska agera spådam vilket är en omöjlig uppgift. Det enda rimliga är att acceptera begränsningarna i förmågan att förutse händelser och argumentera för mer realistiska professionella ambitioner. Socialarbetare ställs inför komplexa bedömningar och svåra beslut, ofta under förhållanden kantade av begränsad information, tidspress samt personliga värderingar och känslor med målet att inte bara minimera riskerna för barnet utan även att maximera dess välfärd (a.a.).

För att hantera den komplexitet arbetet med skydd av barn innebär för socialsekreteraren menar Munro (2008) att det är sammankopplingen – kontinuumet av ett analytiskt och intuitivt tänkande socialsekreterarens bedömningar och beslut bör baseras på. Sett till hur den mänskliga hjärnan fungerar är det mest troligt att socialsekreterare till största delen arbetar utifrån sin intuition. Det är inte fel men för att hindra att de egna värderingarna begränsar resonemanget behöver de uppmärksammas och minimeras vilket kan göras genom att också använda ett medvetet analytiskt resonemang. Intuitiva färdigheter bör respekteras som en viktig del av praktiken. Styrkan med att använda intuitionen vid beslut är snabbheten, vilket i arbete med skydd av barn kan vara avgörande. Intuitionen är dock på många sätt svår att förstå, det är därför viktigt att ha en öppen och kritisk inställning till den men genom att förstå den ökar också dess funktion (a.a.).

Att kunna ta beslut intuitivt är starkt beroende av erfarenhet. För att den erfarenhetsbaserade kunskapen ska kunna växa är det viktigt med feedback på konsekvenserna av de bedömningar och beslut som tas. Utvecklandet av färdigheter i intuitivt och analytiskt resonemang sker på olika sätt och det är därför viktigt att socialsekreteraren får stöd i detta för att lättare kunna gå från nybörjare till expert inom båda fälten. Det analytiska resonemanget kan förbättras genom formella utbildningar, studier och litteratur. Den intuitiva förmågan härleds däremot från erfarenhet, reflektion över erfarenheten och återkoppling på konsekvenserna av de bedömningar och beslut som tagits. Det är genom att se vad som händer senare i ett fall lärdomen infinner sig i hur bra ens bedömningar och beslut var (Munro, 2008).

Kortsiktiga lösningar kan i praktiken förvandlas till tickande bomber som riskerar att explodera till en ännu mer komplex situation än den ursprungliga. Socialt arbete handlar oftast om långsiktigt arbete med barn och familjer, och trots att tidspress ofta gör att kortsiktiga lösningar kan kännas lockande är det inte rätt väg att ta – ”att inte tänka på framtida konsekvenser av beslut som tas är direkt dålig praktik” (Min översättning ur Munro, 2008, s. 104).

Munro (2008) beskriver att om en förälder sticker en nål i armen på sitt barn kan det vara en fråga om misshandel, sticker en läkare en nål i armen på ett barn är det en vaccinering. Skillnader i beteende och i vilken kontext de utförs gör det svårt att definiera vad agerandet handlar om. Beteendet liknar varandra men aktörens intention skiljer sig varför handlingen inte blir densamma. Genom vår intuitiva förståelse kan vi på en grundnivå förstå ett mänskligt beteende och genom hela livet fyller vi, genom erfarenhet, på vår grundkunskap av hur och varför människor tenderar att handla på ett visst sätt. I praktiken kan det här ställa till problem när de professionella sitter med både fakta och egna värderingar och ska komma överens om hur ett beteende ska tolkas. Intuitiv förståelse fungerar oftast i ett flertal kontexter och en överenskommelse kan göras om vilka huvudsakliga handlingar det rör sig om i det aktuella fallet. Det kan dock beroende av variationen i grundkunskapen mellan socialsekreterare uppstå osämja. En person kanske anser att en örfil är ett lämpligt sätt för mamman att disciplinera ett barn medan en annan ser det som att modern ventilerar sin ilska och misshandlar barnet. Tolkningar av ett beteende får ofta en underliggande mening av vad som anses vara och inte vara ”normalt” föräldraskap, vilket inte är rättvis då det blir svårt att styrka en lämplig motsats i sammanhanget. Definitionen av vad som anses vara ”normalt” föräldraskap varierar i alla samhällen: ”i arbete med skydd av barn likställs ”normal” med ”acceptabel” och ”social tolerans”. Det kontrasteras mot ”ond”; det är moraliskt dömande att kritisera föräldrarna för att ha agerat på ett icke godkänt sätt” (Min översättning ur Munro, 2008, s. 78).

Enligt Munro (2008) innebär arbete med skydd av barn innebär en inbyggd komplex balansgång mellan att skydda barnet och hålla ihop familjen. Det kan innebära dilemman för socialsekreteraren vid beslut där valet står mellan att lyfta ur barnet och riskera att familjerelationen störs mot att barnet får vara kvar i familjen med risken att bli utsatt för fortsatt misshandel. Att främja barnets välfärd

inom familjen är att föredra men då behöver grundliga överväganden göras eftersom det kan riskera att barnet hamnar i större fara (a.a.).

5.2.1 Intuitivt och analytiskt resonemang

Munro (2008) beskriver att intuitivt och analytiskt resonemang innefattar styrkor och svagheter där båda fyller sin funktion efter vad uppgiften kräver. Det är sällan den ena utesluts och socialsekreteraren använder oftast en kombination av dessa. Analytiskt tänkande är, i kontrast till intuitionen, medvetet och kontrollerat samt använder formella resonemang och explicita data och regler för att överlägga och beräkna en slutsats. Analytiskt tänkande begränsas av minne och processkapacitet, det är tidskrävande och ansträngande. Det är även något som utvecklas med åldern samtidigt som det är sårbart för åldrandeprocessen. Intuition däremot beskrivs ibland som något mystiskt, i själva verket är både dess fysiska plats i kroppen samt funktionen av den känt. Det enda mystiska är egentligen att det är en undermedveten process som sker automatiskt som svar på uppfattningar, en integrering av ett brett spektrum av data för att producera en slutsats på ett relativt lätt sätt (a.a.).

Munro (2008) argumenterar för vikten av att socialsekreteraren rör sig längs ett slags analytiskt och intuitivt kontinuum under processens olika steg i arbetet med familjen. Kopplat till arbetet talar erfarna socialsekreterare ofta om en ”obehagskänsla” som uppstår när något inte verkar stå rätt till i den information de mottagit. Det är en känsla, vilken gör att socialsekreteraren vill titta närmare på det aktuella fallet. Känsla av obehag hindrar socialsekreteraren från att nöja sig med sin nuvarande nivå av förståelse och ökar istället behovet av att få ytterligare information. Enligt Munro (2008) bör värdet av varningstecken i form av sådana känslomässiga reaktioner uppskattas och tas på allvar. Intuition och analys bör därför inte ställas upp som dikotomier utan istället ses som ett kontinuum. Det blir problematiskt att utesluta det ena eller det andra samt att det har en skadlig inverkan på arbetet att försumma en så pass rik källa på information (a.a.).

Den huvudsakliga styrkan med intuition är att människor kan dra en slutsats av en situation utifrån ett stort antal variabler i ett givet ögonblick. För socialsekreteraren är denna förmåga viktig för att kunna föra snabba, flytande samtal med familjer och samtidigt kunna uppfatta, förstå och svara på den information som framkommer. I sådana tillfällen är det inte lämpligt att tveka och konsultera exempelvis en analytisk manual efter ett svar på frågan. Ytterligare en fördel med intuition är den bakgrundskunskap om mänskligt beteende och sociala kontexter socialsekreteraren byggt upp under en livstid. Den kunskap vilken intuitiva färdigheter baseras på är så bred och komplex att den blir svår att till fullo definiera och förklara. Det analytiska resonemanget däremot står i direkt anslutning till logik och sannolikhetsteori vilket skapar ökat förtroende för de slutsatser som dras av det. Analytiska resonemang är ofta tidskrävande, ansträngande och begränsas av socialsekreterarens egen kapacitet och kunskap att göra formella bedömningar och beslut (Munro, 2008).

Munro (2008) menar att nackdelen med intuition eller ”magkänsla” är att det kan vara svårt att ändra eller utmana sin uppfattning när den väl satt sig. För socialsekreteraren kan det innebära att uppfattningar skapas redan vid första besöket med en familj vilka kan bli svåra att släppa och därmed påverkar det resterande arbetet. Eftersom intuition till stor del baseras på erfarenhetsbaserad kunskap blir den också svår att lära ut till exempelvis studenter eller föra vidare till kollegor. Det är även lätt att tvivla på sin egen intuition vilket gör den svår att förlita sig på (a.a.).

5.2.2 Synen på barnmisshandel

Munro (2008) förklarar att hur barnmisshandel definieras är beroende av vår egen tro om vad som är mer eller mindre acceptabelt gällande barns behandling. Sociala grupper tenderar att ändra uppfattning över tid om vad som är acceptabelt gällande barns behandling, uppfattningen varierar även grupper emellan. Idag finns ett brett engagemang för barns rättigheter och möjligheter till ständigt ökad livskvalité, vilket påverkar bredden av vad som definieras som barnmisshandel (a.a.).

För både forskare och socialsekreterare är det inte bara förändringen av själva begreppet misshandel som skapar svårigheter. Definitionen av vilka former av agerande som anses vara kränkande samt dess allvarlighetsgrad behöver vara så pass tydliga att alla är överens om det. Svårigheten blir därefter att bestämma utifrån det aktuella fallet om det faktiskt rör sig om just den formen av agerande. Det här skapar stora problem för att kunna bygga upp en kunskapsbas med universell relevans kring definitioner av barnmisshandel (Munro, 2008).

För socialsekreteraren skapar misshandelsbegreppet dagligen dilemman då inkomna ärenden ska kategoriseras efter allvarlighetsgrad. Enligt Munro (2008) går det att nå någon form av samförstånd kring en standard av begreppet kopplat till ett visst socialt sammanhang, exempelvis det som anses vara grov misshandel. Ett sådant samförstånd kring en standardisering innebär dock inte ett lättare arbete för socialsekreteraren som i varje specifikt fall måste förstå och tolka vilken form av agerande det rör sig om. Att beskriva någon form av övergrepp innebär också ett moraliskt omdöme. Det finns ingen universell slutsats kring definitionen av misshandel utom på en mycket abstrakt nivå. Det är även svårt att generalisera begreppet eftersom det i forskning definieras på olika sätt, likaså länder emellan. Socialsekreterare ställs idag allt oftare inför dilemman kring hur kränkande en handling kan tänkas vara och vilken nivå av gensvar den förväntas få från dem själva (a.a.).

5.2.3 Att minimera misstag

Munro (2008) talar för att bedömningar och beslut endast kan göras på basis av kunskap och bevis som finns i stunden. Att göra en riskbedömning skapar en förutsägelse om vad som kan hända med barnet. Riskbedömning innebär att jämföra och kombinera sannolikheter, det finns en viss risk att utfallet blir det ena eller det andra. Själva riskbedömningen är trots det bara en liten del för när risken väl är bedömd börjar det mer omfattande arbetet med att hantera risken och tänka ut möjliga sätt att ingripa för att reducera den (a.a.).

Socialt arbete med barn har en kraftig emotionell påverkan på socialsekreteraren som dagligen träffar barn som far illa samt utför uppdrag under osäkra premisser där misstag och felbedömningar kan generera höga straff (Munro, 2008). För att socialsekreteraren ska kunna förhålla sig professionellt till sitt arbete behövs stöd för att kunna avgöra vilken information som är relevant i ett ärende samt att förhålla sig kritisk till det egna resonemanget. Gruppmöten och samtal mellan professioner är viktiga forum där socialsekreteraren kan få möjlighet att testa sitt resonemang, hitta nya infallsvinklar och få stöttande kommentarer och idéer från personer som inte står mitt i situationen (a.a.).

Enligt Munro (2008) går det inte att undvika det mänskliga resonemangets bias, det går däremot att aktivt arbeta för att upptäcka och minimera den. Människor gillar dock att hålla fast vid sina övertygelser. Detta kan skapa förödande konsekvenser inom arbete med skydd av barn genom att socialsekreteraren håller fast vid sin uppfattning om en familj trots att det framkommer nya bevis som utmanar den. Oavsett om socialsekreteraren över- eller underskattar riskerna för barnet kan det vara lika skadligt. Socialsekreteraren kanske håller fast vid uppfattningen om att föräldrarna är tillförlitliga trots att ny information inkommer om att barnet far illa. Likväl kan föräldrar som är oskyldiga få svårt att skaka av sig socialsekreterarens övertygelse hur mycket motbevis som än presenteras (a.a.).

Socialsekreterare resonerar ofta i grupp kring de överväganden, bedömningar och beslut som tas. Det finns särskilda styrkor och svagheter hos en grupp när det gäller att ta beslut. Det delade ansvaret om något skulle gå fel minskar trycket på den enskilde och den stora mängden kunskap gruppen innehåller skapar både ökade möjligheter att utforska för- och nackdelar i olika beslut samt ger bättre grund i de beslut som tas. Svagheten med gruppresonemang ligger i konflikträdsla, vilken kan hämma viljan att uttrycka olikvärdande eller kritisera en majoritetsbedömning (Munro, 2008).

6. Resultat

I det här kapitlet redovisas resultatet av studiens empiri. Nedan presenteras fem teman, *Allvarlighetsgrad, Alliansen, Barnperspektivet, Brottet* samt *Intuition, erfarenhet och evidens* vilka har identifierats som de mest centrala under analysen. Dessa fem teman är centrala i respondenternas resonemang kring om en polisanmälan bör göras vid fysisk misshandel av barn. Resultatet redovisas i sammanfattad text utifrån intervjuerna och belyses med citat från respondenterna. Kapitlet avslutas med en sammanfattning.

6.1 Allvarlighetsgrad

Allvarlighetsgrad är ett tema respondenterna själva tar upp och resonerar kring. Temat blev aktuellt genom att typen av den fysiska misshandel barnet utsatts för tenderar ha inverkan på respondenternas val om att göra en polisanmälan eller inte. Hos samtliga respondenter uppstod ett resonemang kring allvarlighetsgraden av misshandeln. Respondenterna gjorde tolkningar av misshandelns form, om den upprepas samt eventuell påverkan den kan tänkas ha på barnet. Utifrån de fiktiva fallen (se Bilaga 2) och egen erfarenhet förde samtliga respondenter ett resonemang om hur graden av misshandeln har inverkan på beslutet om att göra en polisanmälan. Gällande allvarlighetsgraden och huruvida en polisanmälan bör göras resonerar en av respondenterna;

”Jag tror man garanterat skulle polisanmäla om det var våld med något tillhygge och sen handlar det säkert mycket om i vilka situationer våldet uppstår, om de fått blåmärken, hur ofta det sker, är det vid ett tillfälle eller om det händer hela tiden, om det liksom är en gång eller något som sker upprepar och är det något barnet påtalar flera gånger” (S4)

En respondent stack ut i sitt resonemang kopplat till det fiktiva fallet (se Bilaga 2) och beskrev; ”det som jag inte ska göra nu är att börja resonera om vad jag har för uppfattning om hur allvarligt det här våldet är, det är en fälla jag tycker man inte ska falla i” (S3). Respondenten menar att ett resonemang kring allvaret blir problematiskt eftersom uppfattningen om allvaret skiljer sig mellan socialsekreterarna; ”att jag själv börjar resonera om allvarlighetsgraden får vi inte göra för då har vi plötsligt femtio olika uppfattningar om det, någon tycker att det är helt fruktansvärt och någon tycker men det var väl inget” (S3).

I resonemanget om allvarlighetsgraden av misshandeln pendlar respondenterna mellan vad de förknippar med barnaga och grov misshandel. Med barnaga syftar respondenterna på det som inträffat vid något enstaka tillfälle och en form av fysisk bestraffning i uppfostringssyfte och grov misshandel är där barnet har mer uppenbara synliga skador exempelvis benbrott och blåmärken samt slagits blodiga med exempelvis tillhyggen. S4 resonerar med koppling till de fiktiva fallen (se Bilaga 2);

”Där skulle nog jag göra en polisanmälan eftersom man ser att det är fingeravtryck och så, där ser man ju märken, det har ju skett hårdare, för att man ska lämna märken på barnet, det är mer än någon slags gränssättning eller som uppfostringsmetod, gör du det så det lämnar märken känns det som att det är någonting annat.” (S4)

Resonemang kring allvarlighetsgraden uppkommer även vid kopplingar till den egna erfarenheten. Exempelvis nämner S1 att ”de polisanmälningar jag har gjort har handlat om misshandel i form utav slag, inte så grovt våld har det inte varit men det har varit föräldrar som har slagit till sina barn”. Det uppstår alltså både kopplat till den egna yrkeserfarenheten och de fiktiva fallen ett tydligt övervägande om hur allvarlig misshandeln är. En av respondenterna motsätter sig ett övervägande av allvarlighetsgraden och menar utifrån det första fiktiva fallet (se Bilaga 2) att det även kan det motsatta där misshandeln är allvarligare än uttalat; ”Om Lisa säger att hon blir slagen då kan inte vi utgå från att Lisa ljuger, det kan till och med vara mer än det här som händer fast Lisa inte vågat säga det” (S3).

Det framkommer tydligt hos alla respondenterna att det på ett eller annat sätt sker ett övervägande om hur allvarlig misshandel är. Även om en respondent stack ut i sitt resonemang fanns det även där yrkeserfarenhet av att graderingar tidigare gjorts kring hur allvarlig misshandeln varit. Respondenterna tenderar ha lättare att göra ett övervägande om misshandeln bidragit till synliga skador. Det blir då lättare att påvisa att en misshandel faktiskt har inträffat.

6.2 Alliansen

Vikten av att bygga en allians med föräldrarna är ett tema som framträder tydligt hos respondenterna. Alla respondenter är överens om att socialtjänsten ska ge familjer stöd och att alliansen är viktig för den fortsatta utredningen. Det skiljer sig dock åt i övervägandet kring huruvida alliansen med familjen påverkas om en polisanmälan görs samt om det hjälper eller stjälper det fortsatta arbetet med familjen. En respondent beskriver utifrån egen erfarenhet ett övervägande kring huruvida utredningen av familjens resurser och tänkbara nödvändiga stöd samt om det är något som kan ske parallellt; ”Det är väl där svårigheten blir, det är väl där jag upplever att man ibland har gjort bedömningen att inte polisanmäla för att man är lite rädd för hur samarbetet blir mellan socialtjänst och familj” (S5). Vidare beskriver respondenten hur överväganden görs om huruvida det blir alltför påfrestande för barnet med en polisanmälan och att det därför utifrån barnets perspektiv är bättre om familjen istället får det stöd den behöver.

Respondent S1 beskriver utifrån det första fiktiva fallet (se Bilaga 2); ”Här låter det som att man kan jobba med den här familjen på andra sätt än genom någon anmälan”. Kopplat till ovanstående avsnitt (se rubrik Allvarlighetgrad) uppkommer det även i överväganden om samarbetet med föräldrarna en diskussion kring misshandelns allvarlighetsgrad. Flera respondenter beskriver ett övervägande kring huruvida det är bättre att börja arbeta med familjen utan att göra en polisanmälan om det är något som skett vid enstaka tillfällen, exempelvis en örfil eller om det inte handlar om grov misshandel. En respondent sticker ut i beskrivningen av huruvida en polisanmälan bör och kan göras parallellt med socialtjänstens utredning; ”Vi behöver jobba tydligare med att vi inte utreder brottet, att det är en polissak och sen kan vi ändå bygga allians med föräldrarna” (S3). Respondenten beskriver

vikten av att separera socialtjänstens uppdrag från polismyndighetens eftersom den separationen också tydliggör för föräldrarna att socialtjänstens uppdrag är just att ge stöd och hjälp;

”En människa som har begått ett brott och särskilt som ett barn är i beroendeställning till, det gäller fysiskt våld, psykiskt våld, sexuellt våld eller sexuellt utnyttjande, jag tycker att begår man ett brott så behöver det undersökas och vi kan ha en allians med den här föräldern i alla fall, kanske till och med bättre allians tycker jag” (S3)

Vidare menar respondenten att om det tydliggörs för familjen varför en polisanmälan gjorts underlättar det i de flesta fall det fortsatta arbetet och det understryker även allvaret i det som skett;

”Barn som blir slagna dom får det inte bra, de får det inte bra någonstans och de flesta föräldrar som slår kan faktiskt sluta med det om de får hjälp, men om man inte tar det på allvar, alltså riktigt allvar, att man polisanmäler då är det ju mycket svårare att motivera föräldrarna, särskilt om barnen inte kan prata själva” (S3)

Flera respondenter beskriver föräldrarnas vilja till att ta emot behandling som en anledning att inte göra en polisanmälan. Om föräldrarna ställer sig positiva till ett samarbete med socialtjänsten ses detta som en bättre ingång i det fortsatta arbetet med familjen än att göra en polisanmälan; ”Det har varit med i resonemanget att familjen ändå är positiv till att börja familjebehandling” (S5). Även om detta enligt respondenten inte helt lägger grunden för bedömningen om en polisanmälan ska göras får det en betydande roll i övervägandet. Respondenterna visar även här på en koppling mellan allvaret i misshandel, föräldrarnas vilja att ta emot stöd och om en polisanmälan ska göras. Flera respondenter menar att rör det sig om ett enstaka tillfälle och att familjen ställer sig positiv till exempelvis familjebehandling görs överväganden om en polisanmälan ska uteslutas för att istället gå in direkt och arbeta med familjen. En av respondenterna menar dock att om föräldrarna istället visar på motstånd eller inte är intresserade av socialtjänstens stöd kan det återigen bli aktuellt med polisanmälan för att trycka på allvaret av situationen.

Något som också blir tydligt hos flera respondenter kopplat till att bygga allians med föräldrarna är den förundersökningssekretess socialtjänsten hamnar under om en polisanmälan görs; ”Det kan vara en faktor i fall där det inte förekommer grovt våld att man liksom en del av att inte polisanmäla beror på att man hellre vill in och jobba i familjen direkt och inte hamna under förundersökningssekretessen” (S4). Flera respondenter upplever sig som bakbundna när denna träder i kraft då arbetet med familjen stannar upp under polisens utredningsarbete; ”Vi på socialtjänsten vill ju kunna lägga korten på bordet och liksom prata om vad vi är oroliga för” (S4). Respondenten upplever att det här blir tydligt att socialtjänsten och polismyndigheten arbetar med olika saker, socialtjänstens ska inte arbeta med bevisning men hindras att göra sitt jobb under den rättsliga processen.

Det framkommer i intervjuerna att alliansen med familjen är viktig och att socialtjänstens arbete ska verka för att stärka denna. Olikheter uppstår i övervägandet om en polisanmälan kan och bör ske parallellt med socialtjänstens utredning av det fortsatta stödet. Påverkande faktorer är enligt respondenterna familjens vilja till att ta emot stöd från socialtjänsten, förundersökningssekretessen samt allvaret i misshandeln.

6.3 Barnperspektivet

Utifrån intervjufrågorna och respondenternas egna resonemang blir det tydligt att barnperspektivet, vad som är bäst för barnet finns med i övervägandet om att göra en polisanmälan. På vilket sätt det har betydelse i övervägandet skiljer sig mellan respondenterna och det förekommer även problematiserande resonemang kring hur barnperspektivet kan tolkas. Respondent S1 beskriver;

”Jag tänker att barnets bästa det är ju ett väldigt övergripande begrepp, tittar man lite närmare på det så handlar det ju i slutändan, tänker jag, vad man har med sig som person, vad innebär barnets bästa för mig, för mig i min yrkesroll och där är det ju både erfarenhet och kunskap som träder in” (S1)

Vidare belyser respondent S1 även kritik mot att barnets bästa inte alltid genomsyrar arbetet så mycket som det borde och att det många gånger blir föräldrarna som får mest fokus. Respondenten hänvisar till att socialtjänstens ska arbeta utifrån svensk lag samt FN:s barnkonvention men att det kanske inte alltid följs så som det borde; ”Det är ju barn det handlar om och vi har en barnkonvention som finns och som faktiskt ska genomsyra vårt arbete och där barnets bästa ska styra och det kanske vi är lite dåliga på” (S1). Respondenterna beskriver också att utredningen ska ske utifrån fokus på vad som är bäst för barnet men att detta av olika anledningar inte alltid följs. Vidare beskriver respondenterna att det är lätt att hamna i de vuxnas berättelser av vad som inträffat och att barnperspektivet därmed riskerar att övergå till ett vuxenperspektiv. Det framkommer att det i överväganden pendlar mellan ett barn- och vuxenperspektiv men att vad som är bäst för barnet oftast får väga tyngst; ”Båda perspektiven är med men sen i slutändan alltså, barnet är ju ändå i fokus liksom, men föräldern, ja´ vi har nog haft med föräldrarna också men vad som är bäst för barnet är ju ändå avgörande”. Flera respondenter beskriver att barnets bästa i relation till behovet av föräldrarna och att det blir problematiskt vid en eventuell polisanmälan; ”Det hamnar i något slags gränsland mellan barnets behov av skydd, barnets behov av sina föräldrar och hur pass mycket skada barnet har tagit, man hamnar i det gränslandet och där, i där ligger bedömningen” (S2). Att barnet får vara kvar med sina föräldrar väger enligt respondenterna många gånger tyngst och även om en misshandel inträffat övervägs möjligheten att ge föräldrarna relevant stöd framför att göra en polisanmälan;

”Om det inte är systematiskt våld utan handlar om okunskap, inte okunskap kanske, oförmåga kanske man ska säga att sätta gränser på rätt sätt eller att det finns omständigheter när det handlar om just det, att i konfliktfulla situationer så går man över gränsen, då ser ju jag hellre att det är till barnets bästa att den föräldern får hjälp att ändra sitt beteende, än att en förälder ska i värsta fall åka in i fängelse” (S4)

Respondent S3 menar däremot att en polisanmälan inte står i vägen för barnperspektivet, att göra en polisanmälan och samtidigt arbeta med familjen är att se till barnets bästa. Vidare beskriver respondent S3 att det bästa för barnet är att föräldern som begått ett brott döms för det och att hela familjen får familjebehandling för att ändra det beteende som finns. Respondent S3 beskriver att barnen kommer att leva med sina föräldrar i så många år att möjligheten till en bra barndom och goda relationer till föräldrarna finns där ändå även om en polisanmälan har gjorts;

”De här barnen kommer leva med de här personerna i så många år till och de har alla möjligheter att få bra barndomar, fungerande relationer med sina föräldrar även om vi har polisanmält, och trots att vi har polisanmält och för att vi har polisanmält” (S3)

Respondenterna för alla ett resonemang kring barnperspektivet och att det har en stor inverkan på övervägandet om en polisanmälan ska göras. Vidare framkommer att vad barnets bästa innebär är svårt att tolka samt att det varierar beroende av person och erfarenhet.

6.4 Brottet

Detta är ett särskilt framträdande tema som handlar om hur respondenterna ställer sig till själva brottet. Respondenterna anser sig inte ha som uppgift att bedöma huruvida ett brott begåtts och vid osäkerhet anser de det lämpligt att rådfråga polis eller åklagare. Flera respondenter lyfter frågan om huruvida brottet kommer leda till åtal och ser detta som en faktor i övervägandet om en polisanmälan ska göras. Flera respondenter resonerar att det inte är deras roll att utreda ett brott och därmed är det vid osäkerhet lämpligt att kontakta Barnahus för ett övervägande. Samtliga respondenter menar att det är lämpligt att rådfråga polis och åklagare vid osäkerhet eftersom det inte bara handlar om huruvida en polisanmälan ska göras utan det kan även vara frågan om när den ska göras. Enligt respondenterna kan situationen vara sådan att en polisanmälan bör göras i ett senare skede när mer information inkommit. Flera respondenter uttalar att en positiv inställning till att rådfråga Barnahus samtidigt som de är överens om att det inte är ett måste att gå på deras bedömning.

Respondenterna lyfter frågan om ett brott kan leda till åtal eller inte och att det får betydelse för övervägandet om att göra en polisanmälan. Respondent S4 menar att om det rådgörs med Barnahus innefattar det ofta ett resonemang om det finns tillräckligt med information för att väcka åtal och att det får en roll i övervägandet. Respondent S4 berättar utifrån egen erfarenhet;

”Vi får alltid underrättelse om hur det går i de fallen vi har polisanmält och det är inte ofta det blir något av det, det är mer ofta som det läggs ned, det får ju säkert också inverkan, att man då kanske inte tycker det är någon idé, att de inte resulterar i något” (S4)

Respondent S1 kopplar det till att det inte är socialtjänstens uppgift att utreda brottet och att det därför borde vara lämpligast att anmäla allt för att lämna över till polisen att göra sin utredning. Om det då visar sig att det inte finns tillräckligt med information att väcka åtal så har socialtjänsten ändå fullföljt sin del. Respondent S3 betonar vikten av detta;

”Vi kan ju aldrig inte polisanmäla därför att vi själva tycker det är jobbigt för att vi tycker det är jobbigt att berätta att vi polisanmält eller, det blir så himla mycket jobb, åka på polisförhör och vad ska det leda till för gott, de väcker ju aldrig åtal ändå” (S3)

Respondent S3 menar att det inte bara handlar om eventuella påföljder och om det kan väckas åtal. Det handlar enligt respondenten om att barnet ska tas på allvar när det uttrycker att något är fel och finns

det en skyldig ska den straffas. Risken är enligt respondenten att barnet fortsätter bli slaget om det inte tas på allvar. Det finns även en risk att det är mer än vad som framkommit;

”Hur ska vi veta att det bara är en örfil, en gång, vad är en örfil då och vad är våld, fysiska bestraffningar ska bara inte finnas liksom i ett barns liv och värld och gör det det så måste man göra det man kan för att hjälpa dem att få slut på det och i det så ingår en polisanmälan på något sätt” (S3)

Alla respondenterna för tydliga resonemang kring att avgöra om det har skett ett brott eller inte samt huruvida det är upp till socialtjänsten att göra den bedömningen. Respondent S3 beskriver;

”Det är inte vi som ska avgöra, det är inte vi som ska utreda och avgöra ett brott, det kan inte vara andra regler här än vad det är ute i verkliga livet alltså om jag själv blir utsatt för ett brott någonstans så skulle ju jag polisanmäla det”

Vidare menar respondenten att om exempelvis föräldrarna slagit sitt barn ute på gatan hade säkerligen någon ringt polisen och anmält det, den enda skillnaden är att socialtjänsten gör det. Enligt respondenten kan det också tydliggöra situationen för föräldrarna;

”Det är väldigt få föräldrar som inte förstår det här, när man säger liksom att det här är den informationen som vi har fått och då polisanmäler vi, vad skulle du gjort om du hade fått den informationen, då är det ju väldigt få som säger 'nä men jag skulle ha utgått från att barnet ljög så att jag hade inte polisanmält” (S3)

Respondent S4 menar också att det inte är socialtjänstens arbete att utreda brottet men ställer detta mot hur processen påverkar barnet;

”Det är ju egentligen inte vårt primära jobb att jobba för att fälla någon, det är polisen och åklagarens jobb eller en domstols jobb, vi fokuserar mer kring barnet och det är väl den frågan man får ställa sig hela tiden, om det är till barnets gagn att man gör en polisanmälan, samtidigt som man också kan resonera kring, vem är jag att ta det ställningstagandet i barnets ställe” (S4)

Ytterligare en faktor som respondenterna tar upp som påverkar övervägandet om att göra en polisanmälan är från vem informationen om den misstänkta misshandeln inkommit. Respondenterna menar att information som kommer från en professionell samarbetspartner har mer dignitet än om det är exempelvis exmaken som gör en anmälan under en pågående familjerättsprocess. En anmälan om misstänkt misshandel från exempelvis skolsjuksköterskan eller barn och ungdomspsykiatri (BUP) genererar oftare i en polisanmälan enligt respondenterna.

Respondenterna är överens om att det kan ses som en överprövning av rättsväsendet att inte polisanmäla ett brott och att det inte är socialtjänstens roll att utreda brottet. Respondenterna uttrycker att det görs ett övervägande om en polisanmälan ska göras utifrån de råd som Barnahuset ger.

Respondenterna överväger både utifrån egen erfarenhet och utifrån Barnahuset råd om den information som finns tillgänglig faktiskt kan leda till åtal och därmed om en polisanmälan ska göras.

Respondenterna visar även ett övervägande kring hur barnet kan komma att påverkas av det beslut som tas. Respondenterna uttrycker både att den rättsliga processen är för påfrestande för barnet samt att det är barnets rättighet att få brottet utrett. Det framkommer även att vem som kommit med informationen om en misstänkt misshandel får betydelse för övervägandet om att polisanmäla.

6.5 Intuition, erfarenhet och evidens

Det här temat grundar sig i intervjufrågorna och syftar till vad respondenterna baserar sin kunskap på vid övervägande om att göra en polisanmälan.

Alla respondenter för ett resonemang kring intuitiv kunskap och hur den påverkar övervägandet om att göra en polisanmälan. Det framkommer även en osäkerhet hos respondenterna kring huruvida intuition är en legitim faktor att grunda sitt övervägande på; ”jag skulle ju vilja säga att jag inte använder min intuition men det är klart att jag gör det” (S1). Flera respondenter likställer intuition med ”magkänsla” men anser även att den grundar sig i någon form av kunskap. Respondent S5 beskriver; ”Läskigt nog kanske det är magkänsla, jag tänker på när du läste upp ”casen” så får man ju direkt nån känsla, sen grundar sig ju den naturligtvis i någonting” (S5). Respondent S3 beskriver att även om det känns som en magkänsla grundar det sig i både tidigare erfarenhet och ett ställningstagande om att något ska vara på ett visst sätt;

”Förut kunde det vara såhär ’oj oj oj, vi ska polisanmäla, hur kommer det gå’, men så är det inte nu utan det är såhär, det här är en del av våra rutiner och då känner jag mig väldigt trygg i det baserat på erfarenhet att jag har sett i mina ärenden att det inte blir sämre, det blir snarare bättre av att man polisanmäler å då känner man sig väldigt lugn och trygg i det” (S3)

Det framgår hos flera respondenter att erfarenhet har stor betydelse och något överväganden grundar sig i både hos den enskilde socialsekreteraren och i arbetsgruppen. Det framkommer att övervägandet om att göra en polisanmälan oftast görs i grupp efter ett gemensamt resonemang för att därefter ta ett beslut. Respondenterna beskriver att arbetsgruppen ofta är överens om beslutet men att det skiljer sig i övervägandet. En respondent menar; ”de flesta i gruppen är överens om att man ska polisanmäla, däremot kan det finnas åsikter om när man ska polisanmäla” (S3). Enligt respondenterna lutar övervägandet oftast mot den som har längst yrkeserfarenhet och därmed kan uttala sig kring olika scenarion av en eventuell polisanmälan. Respondenterna beskriver att om det finns tidigare erfarenhet av familjen får det en betydande roll för avgörandet;

”Har det varit en barnvårdsutredning tidigare där man kanske har fått indikationer på att det kan ha förekommit våld men man liksom inte fått något konkret och kommer det en anmälan igen nå’men då har man ju mer, då finns det en bakgrund som gör att man kanske tänker att nu får vi polisanmäla det här och så får polisen utreda det” (S1)

Vidare menar respondenten att finns det någon i arbetsgruppen som har tidigare erfarenhet av familjen, som vet hur familjen fungerar och reagerar påverkar det övervägandet. Enligt respondenten är det inte alltid bra att tidigare kunskap om familjen får för stor plats i övervägandet;

”Ibland behöver det komma in nya ögon och se, och man kan ibland behöva pröva igen eller pröva något nytt trots att man försökt många gånger, det är ju et resonemang som kommer om det är barn som varit aktuella tidigare då kommer det ju upp tidigare kunskaper om familjen och det är på gott och ont, det kan vara viktig information också” (S1).

Enligt respondenterna är det den samlade erfarenheten som får mest utrymme i övervägandet. Det framkommer hos några respondenter att kunskap även hämtas från andra källor. Respondent S2 berättar; ”ju mer jag jobbar ju mer har jag förstått hur mycket jag har utbildningen med mig hela tiden, man är rätt grundad i det man gör när man tittar på det i efterhand” (S2). Respondenterna pekar på att grundutbildningen och vidareutbildningar genom arbetsplatsen bidrar till kunskap som övervägandet vilar på. Vidare framkommer att flera av respondenterna gärna tittar i litteratur och tidigare forskning men att det inte är där störst tyngd ligger i övervägandet om att göra en polisanmälan. Respondent S2 påtalar att det trots gruppresonemang saknas reflekterande samtal om etik och moral på arbetsplatsen vilket kan få konsekvenser för det övervägande som görs;

”Man är rätt mycket i det praktiska med stress och annat, där etiken och det liksom får man dras med själv rätt mycket faktiskt, det är ju inte heller bra, där behöver man korrigeras för vi är ju inte perfekta socialsekreterare någon av oss, alla går in på sin kammare och funderar kring etik och moral” (S2)

Enligt respondenterna är det erfarenhet som väger tyngst i övervägandet om att göra en polisanmälan. Kunskapen bakom övervägandet inhämtas i grupp och övervägandet baseras på den kollektiva erfarenheten. Det infinner sig ofta en intuitiv känsla i ett tidigt skede av övervägandet men respondenterna understryker att det inte är en magkänsla beslutet vilar på. Kunskap hämtas även från utbildningar, litteratur och forskning men ges ingen större plats i övervägandet.

6.6 Sammanfattning

Mot bakgrund av intervjuerna framträder i resultatet ett flertal betydande faktorer för övervägandet samt hur barnperspektivets beaktas. Det framkommer att när det gäller den fysiska misshandeln spelar dess karaktär och allvar en roll i övervägandet. Vid fall där den fysiska misshandeln bidragit till synliga skador anses det lättare att påvisa att en misshandel faktiskt inträffat vilket även underlättar ett övervägande om att polisanmäla. Något som också påverkar övervägandet är från vem informationen om misshandeln kommer ifrån där en misstanke från en professionell väger tyngre än om den kommer från en förälder under en pågående familjerättslig process. Vidare framkommer att socialsekreterarna inte anser sig ha som uppgift att bedöma huruvida ett brott begåtts och att det kan ses som en överprövning av rättsväsendet att inte göra en polisanmälan. Vid osäkerhet råder dock enighet om att polis eller åklagare ska rådfrågas och att övervägandet om att göra en polisanmälan tas utifrån deras råd och socialsekreterarnas egen erfarenhet. Likt den säkerhet som infinner sig när en fysisk misshandel bidragit till synliga skador påverkas också övervägandet om den information som finns tillgänglig kan leda till åtal.

Hur barnet kan komma att påverkas av att en polisanmälan görs får betydelse i övervägandet. Det förs ett resonemang kring huruvida den rättsliga processen är för påfrestande för barnet. Samtidigt kan det anses att det är barnets rättighet att få brottet utrett. Barnets perspektiv har en stor inverkan på övervägandet om en polisanmälan bör göras. På vilket sätt det får betydelse skiljer sig dock mellan

socialsekreterarna och vad barnets bästa innebär visar sig vara både svårt att tolka samt skiljer sig beroende av person och erfarenhet.

Det råder en enighet om att socialtjänsten ska ge familjer stöd och alliansen med familjen är viktigt för den fortsatta sociala utredningen. Socialtjänsten ska verka för att stärka alliansen med familjen och det råder skilda meningar mellan socialsekreterarna huruvida en polisanmälan kan och bör ske parallellt med socialtjänstens utredning. Huruvida familjen ställer sig positiv till att ta emot stöd från socialtjänsten påverkar övervägandet om att polisanmäla.

Socialsekreterarna beskriver en osäkerhet kring huruvida intuition är en legitim faktor att grunda överväganden på. Det infinner sig ofta en intuitiv känsla i ett tidigt skede när en misstanke om fysisk misshandel inkommer men det är den kollektiva erfarenheten i arbetsgruppen som väger tyngst i övervägandet.

7. Analys

I det här avsnittet analyseras studiens resultat mot bakgrund av studiens teoretiska referensram vilken innefattar Eileen Munro's teoretiska modell om effektivt arbete för skydd av barn samt annan tidigare relevant forskning. Resultatets fem centrala teman har här sammanfattats i tre nya huvudkategorier; *Vems uppgift är det att bedöma om ett brott har begåtts?*, *Barnets röst eller den vuxnes antagande?* samt *Att använda magkänslan som redskap*.

7.1 Vems uppgift är det att bedöma om ett brott har begåtts?

Respondenterna resonerar om hur allvarlig misshandeln kan vara och där det antas handla om mindre grovt våld, exempelvis fysisk bestraffning i uppfostringssyfte görs överväganden om alternativa lösningar till en polisanmälan. Detta är något som studien av Annerbäck m.fl. (2007) visar där det framkom att polisanmälningar i större utsträckning gjordes vid misstanke om grovt våld. Deras studie visade även att i de fall som polisanmälades var barnet redan känt av socialtjänsten och tidigare anmälningar om misshandel hade gjorts. Respondenterna talar om att det vid ytterligare inkommen information eller anmälningar i ett ärende kan bli mer aktuellt att göra en polisanmälan. Vidare framkommer att respondenterna vill ha mer information om den inkomna misstanken om barnmisshandel. Respondenterna menar att en polisanmälan inte alltid är aktuell i ett första skede utan ett större faktaunderlag önskas innan övervägandet görs. Munro (2008) menar att bedömningar och beslut endast kan göras på basis av kunskap och bevis som finns i stunden. Att göra en första riskbedömning av situationen är trots det bara en liten del i övervägandet eftersom när risken väl är bedömd börjar det mer omfattande arbetet med att hantera risken, tänka ut möjliga sätt att ingripa för att reducera den och inleda det fortsatta utredningsarbetet med barnet och familjen (Munro, 2008).

Enligt respondenterna görs det från socialtjänsten och polisen ett övervägande om det finns tillräckligt med rekvisit för att den misstänkta misshandeln ska leda till åtal. Enligt Johansson (2011) är det endast ett fåtal brott gällande fysisk misshandel av barn som leder till åtal och fällande dom. Annerbäck et al. (2007) beskriver att eftersom det är få fall som rapporteras till polisen som leder till åtal och fällande dom är det ingen lösning att förlita sig endast på den rättsliga processen och vikten bör istället ligga på andra myndigheter exempelvis socialtjänst. Respondenterna är överens om att det inte är socialtjänsten som ska utreda brott utan att det är polisens sak. Rådfrågan med polis eller åklagare sker oftast vid osäkerhet om en polisanmälan ska göras men socialtjänsten väljer inte alltid att följa deras rekommendationer. I Rädsla Barnens granskning (Landberg & Svedin, 2013) framkommer att långa handläggningstider hos polis och åklagare framkallade tvivel hos socialsekreteraren om att en polisanmälan var ett bra alternativ eller att anse som barnets bästa. Detta kan kopplas till respondenternas resonemang där tvivel om det finns tillräckligt med bevis för att väcka åtal och de hinder förundersökningssekretessen innebär påverkar övervägandet om att göra en polisanmälan.

Förundersökningssekretessen är en faktor som innebär dilemman för socialsekreterarna då den enligt respondenterna hindrar dem från att påbörja sin utredning fullt ut.

Det är enligt Munro (2008) genom vår intuitiva förståelse vi också förstår ett mänskligt beteende. Genom livet fyller vi ständigt på vår erfarenhet av varför människor tenderar att handla på ett visst sätt (Munro, 2008). Resonemanget om hur allvarlig en händelse ska tolkas blir problematiskt menar respondenterna eftersom uppfattningen om allvaret skiljer sig mellan socialsekreterarna. Munro (2008) ger exemplet med föräldern kontra läkaren som sticker en nål i armen på barnet. När socialsekreterarna sitter med både fakta och egna värderingar kan det vara svårt att komma överens om hur ett beteende ska tolkas. En mamma som ger sitt barn en örfil kan för någon vara ett acceptabelt sätt att disciplinera barnet medan det för en annan rör sig om en faktisk barnmisshandel (Munro, 2008). Respondenterna visar variation i tolkningsutrymmet av vad som kan anses som ”allvarligare” former av misshandel och vilka åtgärder som är bäst lämpade utifrån den egna tolkningen. Det visar sig i respondenternas övervägande om att göra en polisanmälan att den synliga uppenbara misshandeln tenderar få större uppmärksamhet och underlättar ett ställningstagande. Enligt BRÅ (2011) tenderar myndigheter, barnsjukhus och skolor uppmärksamma och agera på framförallt de allvarligaste fallen där skadorna är mest framträdande. Vid mindre allvarliga fall där det inte finns några synliga skador vidtas inga åtgärder. Detta försvåras också eftersom barnen inte själva berättar eller saknar förmåga att berätta om förhållandena i hemmet (BRÅ, 2011). Enligt respondenterna är det viktigt att vara uppmärksam eftersom situationen kan vara värre än vad barnet själv uttalar. För att brott mot barn ska komma till rättsväsenets kännedom krävs oftast att en polisanmälan görs av anhöriga eller socialtjänst. Eftersom små barn oftast inte själva kan anmäla brottet samt att brottet i princip alltid begås i hemmet innanför stängda dörrar är riskerna stora att misshandeln aldrig blir synlig för utomstående (BRÅ, 2011). Detta innebär att brott av mindre allvarlig grad inte uppmärksammas kombinerat med att all information om vad som inträffat inte kommer fram.

Respondenterna visar i sina svar att det utifrån den inkomna informationen görs en kategorisering efter allvarlighetsgraden av den misstänka barnmisshandeln. Munro (2008) beskriver att det som kan tänkas försvåra övervägandet för socialsekreteraren är att definitionen av barnmisshandel definieras av vår egen uppfattning av vad som är acceptabelt gällande barns behandling. En gemensam överenskommelse om vad som ska anses som misshandel är svår att nå vilket försvårar socialtjänstens arbete ytterligare. Detta kan också förklara den kategorisering som görs vid inkomna misstankar om barnmisshandel (Munro, 2008; Wilkins, 2015). Respondenterna tar upp meningsskiljaktigheter i tolkningen av barnmisshandel mellan socialsekreterare som ett problem. Enligt respondenterna förs även resonemang om misshandeln är något som skett vid upprepade tillfällen samt på vilka sätt barnet kan tänkas ha tagit skada. Munro (2008) menar att trots en eventuell standardisering av begreppet misshandel blir arbetet inte lättare för socialsekreterare som i varje specifikt fall måste förstå och tolka vilken form av agerande det rör sig om och därefter göra sin bedömning (Munro, 2008).

Enligt respondenterna påverkas övervägandet av vem som gör anmälan om en misstänkt misshandel. Det görs en distinktion beroende på om anmälan kommer exempelvis från en expartner i samband med en familjerättsprocess eller om den kommer från en professionell samarbetspartner. Det är vanligt att föräldrar anklagar och anmäler varandra för att ha misshandlat ett barn i familjen som följd av en separationskonflikt (Janson, Jernbro & Långberg, 2011). Respondenterna menar att denna typ av anmälningar ses lättare på än om det är exempelvis en läkare som anmäler misstankar om barnmisshandel. Detta kan både kopplas till respondenternas benägenhet att anmäla synlig misshandel samt att anmälan kommer från en professionell samarbetspartner som kan bevisa att en misshandel kan ha inträffat (BRÅ, 2011).

7.2 Barnets röst eller den vuxnes antagande?

Det framkommer i intervjuerna att alliansen mellan familj och socialtjänsten är betydelsefull. Socialtjänsten ska verka för familjens välfärd vilket tenderar att skapa problem i valet om att göra en polisanmälan. Det som också ställer till konflikt vid övervägandet om att polisanmäla är ett skiftande fokus kring vad som är bäst för barnet. Hänsyn ska tas till barnets bästa men vad som ska prioriteras utifrån barnperspektivet står inte helt klart. Är det barnets skydd, rätten till sin familj eller rättigheten att få brottet utrett som ska väga tyngst? Samtidigt handlar det både om situationen just nu och hur det blir för barnet i framtiden. Enligt Munro (2008) skapar det dilemman för socialsekreteraren när sådana beslut ska tas eftersom barnets välfärd inom familjen är det som ska värnas men genom de risker som uppstår behövs grundliga överväganden om lösningen är den bästa i stunden. Det är oundvikligt att komma ifrån det sociala arbetets osäkerhet, tvetydighet och ofullkomlighet, särskilt när det gäller arbete med skydd av barn. Det innebär ett arbete med en ständigt begränsad kunskapsbas där förutsägelser om barnets situation och framtida välfärd är fragmentarisk och det finns inget definitivt sätt att balansera konflikten mellan barnet och föräldrarnas rättigheter (Munro, 2008)

Vikten av alliansen med föräldrarna samtidigt som barnets rätt ska värnas skapar dilemman i socialsekreterarnas övervägande. Det är en svår balansgång socialsekreteraren ska anpassa sig till. Respondenterna resonerar kring vad som bör prioriteras, alliansen med familjen och barnets rätt till sina föräldrar eller barnets säkerhet och rätt till att få upprättelse för det brott som skett. För flera respondenter är det ett svårt avgörande där det ena ofta utesluter det andra och att göra en polisanmälan verkar snarare förknippas med motsättningar som försvårar arbetet med familjen. Spänningar kan uppstå mellan barnet och föräldrarna eller familjen då risker finns att olika behov och olika rättigheter krockar, vilket innebär att avvägningar behöver göras gentemot föräldrarnas rättigheter och barnets rättigheter. Eftersom vårdnadshavarna i många fall utgör misstänkta förövare riskerar motsättningar att skapas med barnet som rättssubjekt och en del av familjen (Johansson, 2011). Respondenterna uttalar att föräldrarnas vilja att ta emot stöd från socialtjänsten genom exempelvis familjebehandling påverkar övervägandet om att göra en polisanmälan. Om föräldrarna är

villiga att ta emot socialtjänstens stöd anses det som en bättre väg att gå än att polisanmäla den misstänkta misshandeln. Detta visar ytterligare på det dilemma Johansson (2011) beskriver gällande barnet och familjens behov och rättigheter. Även spänningsförhållanden mellan den straffrättsliga logiken och behandlingslogiken blir påtagliga i situationen (Johansson, 2011). Munro (2008) understryker den osäkerhet, tvetydighet och ofullkomlighet det sociala arbetet med barn innebär. Socialsekreterarens arbete innebär en ständigt begränsad kunskapsbas där förutsägelser om barnets situation och framtida välfärd är fragmentarisk utan definitiva sätt att balansera konflikten mellan barnet och föräldrarnas rättigheter. Socialsekreteraren ska göra komplexa överväganden och ta svåra beslut i situationer kantade av begränsad kunskap, tidspress, stridande värderingar och emotionell styrning med målet att minimera riskerna för barnet och samtidigt maximera dess välfärd (Munro, 2008). Vidare kan detta även relateras till respondenternas övervägande kring huruvida den rättsliga processen blir för påfrestande för barnet, att en polisanmälan skulle bli en för stor apparat och att det därmed är bättre ur ett barnperspektiv att föräldrarna ges relevant stöd.

Om misshandeln antas ha inträffat vid enstaka tillfällen menar respondenterna att det är bättre att arbeta med familjen än att göra en polisanmälan. Barnets rätt att få vara kvar i familjen väger tyngst även om en misshandel har inträffat. Det kan enligt Munro (2008) innebära dilemman för socialsekreteraren vid beslut om exempelvis valet att lyfta ur barnet med risk att familjerelationen störs mot att barnet får vara kvar i familjen och riskera bli utsatt för fortsatt misshandel. Att främja barnets välfärd inom familjen är att föredra men då behöver grundliga överväganden göras då det kan riskera att barnet hamnar i större fara (Munro, 2008). Det framkommer i intervjuerna att skulle barnets relation till föräldrarna påverkas av en polisanmälan finns det möjlighet att stabilisera denna under det fortsatta arbetet med familjen. Det är viktigt att ta med i övervägandet att misshandeln kan vara mer omfattande än barnet uttryckt. Vidare menar respondenterna att om barnet uttrycker att något är fel ska det tas på allvar och ges möjlighet till upprättelse för brottet vilket också är en del av barnperspektivet. Att tydliggöra för familjen varför en polisanmälan görs menar respondenterna understryker allvaret i situationen, underlättar det framtida arbetet och minimerar riskerna att barnet fortsätter bli slaget. Enligt Munro (2008) är det direkt dålig praktik att arbeta kortsiktigt eftersom socialt arbete med barn och familjer oftast handlar om ett långsiktigt arbete. Även om snabba beslut måste tas måste det samtidigt ske ett planerande för barnets välfärd över tid.

7.3 Att använda magkänslan som redskap

Den intuitiva känslan eller ”magkänslan” är det flera respondenter som refererar till när det kommer till ett första övervägandet vid en inkommen misstanke om fysisk misshandel. Respondenterna uttalar även en osäkerhet kring legitimiteten i den intuitiva känslan vid övervägande, bedömning och beslut. Munro (2008) menar att intuitionen ofta ses som något mystiskt som inte är självklart och därmed bedöms svårt att se som ett legitimt redskap. Intuitionens huvudsakliga styrka är förmågan att dra en

slutsats av en situation utifrån ett stort antal variabler i ett ögonblick. Troligtvis arbetar socialsekreterare till största delen utifrån sin intuition och under rätt förutsättningar kan intuitionen bidra till skickliga och mer exakta bedömningar (Kirkman & Melrose, 2014; Munro, 2008). Nackdelen med den så kallade ”magkänslan” är enligt Munro (2008) svårigheten att ändra eller utmana en uppfattning när den väl blivit befäst samt att det är lätt att tvivla på sin egen intuition, vilket kan skapa hinder i arbetet. Det finns alltså en legitim aspekt enligt Munro (2008) att respondenterna använder sin intuition i kombination med tidigare erfarenhet i övervägandet om att göra en polisanmälan. Respondenterna uttrycker att de gärna vill använda forskning och litteratur som påbyggnad för de bedömningar och beslut som tas. Munro (2008) argumenterar för att det intuitiva och det analytiska tänkandet ska gå hand i hand. Att använda intuitionen behöver inte vara dåligt men den bör kombineras med ett analytiskt resonemang så att egna värderingar och uppfattningar inte begränsar resonemanget kring vilka bedömningar och beslut som görs.

Respondenterna talar om den egna och kollektiva erfarenheten som betydelsefull i överväganden, bedömningar och beslut. Enligt respondenterna ligger den gemensamma erfarenheten i arbetsgruppen till grund vid övervägande om att göra en polisanmälan. Det framkommer även att den som har längst erfarenhet får en betydande roll med sin kunskap om tidigare ärenden då den kan exemplifiera olika scenarion av en eventuell polisanmälan. Styrkan med att övervägandet görs i grupp är enligt Munro (2008) det delade ansvaret och minskade trycket på den enskilde om något går fel. Mängden kunskap som gruppen innehåller skapar även ökade möjligheter att utforska för- och nackdelar i olika beslut vilket genererar en bättre grund till de beslut som tas. Munro (2008) argumenterar för att gruppmöten och samtal mellan professioner är viktiga forum där socialsekreteraren får möjlighet att testa sina överväganden, hitta nya infallsvinklar och få stöttande kommentarer och idéer från personer som inte står mitt i situationen vilket underlättar i beslutsprocessen. Svagheter med gruppresonemang är konflikträdsla vilken kan hämma en socialsekreterares vilja att uttrycka sina tankar om de går emot majoritetens bedömning (Munro, 2008).

Respondenterna menar att tidigare erfarenhet av familjen får en betydande roll i övervägandet både på gott och ont. Den tidigare erfarenheten av familjen kan innebära större säkerhet i övervägandet samtidigt som det kan begränsa utrymmet att tänka och testa nytt. Munro (2008) menar att det inte går att undvika det mänskliga resonemangets bias, det går däremot att aktivt arbeta för att upptäcka och minimera det. Människan gillar att hålla fast vid sina övertygelser, vilket kan skapa förödande konsekvenser inom arbete med skydd av barn genom att socialsekreteraren håller fast vid sin uppfattning om en familj trots att det framkommer nya bevis som utmanar den tron. Det här kan kopplas till det resonemang respondenterna för kring den bakgrundskunskap om familjen som ibland finns. Respondenterna menar att det finns både för och nackdelar med tidigare kunskap om en familj och att det kan vara ett stöd för det fortsatta arbetet samtidigt som det kan hindra nytänkande.

Respondenterna belyser att det i ett tidigt skede av en anmälan infinner sig en intuitiv känsla som påverkar övervägandet med det är inte den så kallade magkänslan beslutet vilar på utan en kollektiv

analys av ärendet i sin helhet. Munro (2008) argumenterar för att den intuitiva känslan av ”obehag” som uppstår hos socialsekreteraren är det som hindrar dem att nöja sig med den nuvarande nivån av förståelse och väcker viljan att veta och utreda mer i ärendet. Sådana tecken ska värderas högt inom socialt arbete och ses som ett nödvändigt komplement till exempelvis det analytiska tänkandet (Munro, 2008).

8. Slutsats och diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka socialsekreterares överväganden inför ett beslut om huruvida en polisanmälan bör göras vid misstanke om fysisk misshandel av barn och vilken betydelse barnperspektivet får i övervägandet. Det blir genom studien tydligt att socialsekreterares beslut om en polisanmälan bör göras består av en komplex samling avväganden. Hänsyn ska tas till vad som utifrån situationen är bäst för barnet där barnets och föräldrarnas rättigheter ofta står i konflikt. Samtidigt ska grunden läggas för det fortsatta arbetet med barnet och familjen där socialtjänstens utrednings- och behandlingsuppdrag begränsas av rättsväsendets uppdrag att utreda brottet. Det visar sig att socialsekreterarna utifrån varje enskild situation, oftast med ytterst få pusselbitar av information ska avgöra om en polisanmälan bör göras direkt, vid senare tillfälle eller helt uteslutas. Varje beslut som tas vid övervägandet ska även ske ur ett barnperspektiv där vad som anses vara bäst för barnet ibland är långt ifrån uppenbart.

Mot bakgrund av undersökningens resultat presenteras nedan de fem viktigaste slutsatserna som kan dras gällande socialsekreterares överväganden om att göra en polisanmälan och hur barnperspektivet beaktas i detta.

Den första slutsatsen är att det kan uppstå komplikationer i övervägandet kring tolkningsutrymmet gällande misshandelns karaktär och vad som anses vara "allvarligt". Hur detta tolkas varierar mellan socialsekreterarna och tenderar att påverkas av personliga erfarenheter och värderingar. Tolkningen öppnar även för spekulationer kring distinktionen mellan former av misshandel och vilka åtgärder som är lämpliga att vidta utifrån dessa. Det kan handla om att synlig misshandel, där det finns märken på barnet att dra slutsatser av, ges direkt uppmärksamhet och tenderar att underlätta ett ställningstagande. Finns det däremot inga synliga tecken på misshandel öppnar det upp för spekulationer hos socialsekreterarna kring om misshandeln endast skett vid enstaka tillfällen och hur stor påverkan det haft på barnet. Spekulationer kring detta kan dock innebära risker eftersom en misshandel trots att den är av fysisk karaktär och varierande omfattning inte alltid syns. Det kan vara så att misshandeln är mer omfattande än vad som antas och att det då riskerar att aldrig komma fram särskilt med tanke på att små barn kan ha svårt att själva uttrycka vad som hänt.

Den andra slutsatsen är att i övervägandet ställs den straffrättsliga logiken mot den sociala utrednings- och behandlingslogiken. Väljer socialtjänsten att göra en polisanmälan träder förundersökningssekretessen in och det fortsatta arbetet med barnet och familjen bromsas upp. Tar förundersökningen dessutom för lång tid bidrar detta till att en polisanmälan ibland inte anses vara ett alternativ. Om polis eller åklagare vid exempelvis Barnahus rådfrågas och det inte finns tillräckliga rekvisit för att väcka åtal bidrar det till ytterligare tyngd i övervägandet. Det visade sig även att vem som gjort en orosanmälan till socialtjänsten om en misstänkt barnmisshandel påverkar hur den mottas. Kommer misstankarna från exempelvis en läkare tas de emot med ett större allvar än om misstankarna uttrycks av den ena föräldern under en pågående familjerättslig process.

Den tredje slutsatsen utifrån studiens resultat är att alliansen mellan socialtjänsten och familjen har betydelse i övervägandet. Socialtjänsten ska agera för familjens välfärd och därmed blir det naturligt att arbetet utförs på ett sätt som inte riskerar skapa motsättningar. Det framkommer att det råder delade meningar kring om och hur en polisanmälan kan komma att påverka alliansen. Visar familjen att den är villig att ta emot stöd från socialtjänsten minskar benägenheten att göra en polisanmälan. Det anses vara en bättre väg att gå och en legitim anledning att avstå från en polisanmälan. Samtidigt tydliggörs att arbetet med barnet och familjen är något som sker över lång tid och det finns risker med att agera endast efter situationen i stunden. En polisanmälan innebär inte automatiskt att motsättningar skapas i alliansen och möjligheten att trygga barnets kontakt med föräldrarna kvarstår. Att förklara för föräldrarna varför en polisanmälan gjorts understryker allvaret i situationen samtidigt som det skapar förståelse för vad socialtjänstens har för roll kontra de uppgifter som ligger på rättsväsendet. Samtidigt som det underlättar det framtida arbetet med familjen, minimerar det också riskerna att barnet blir fortsatt misshandlat.

Den fjärde slutsatsen handlar om hur socialsekreterarna beaktar barnperspektivet i övervägandet vilket visar sig bli problematiskt då vad som anses vara barnets bästa tenderar att variera mellan socialsekreterarna. Hur socialsekreterarna tolkar barnperspektivet påverkas av deras egna uppfattningar och erfarenheter. Socialtjänstens uppdrag är att verka för barnet och familjens välfärd både på kort och lång sikt. Det blir svårt för socialsekreterarna att avgöra vad som ska prioriteras när en misstanke om fysisk misshandel uppdagas. Socialsekreteraren ska ta ställning vad som är det lämpligaste alternativet, barnets skydd, rätten till sin familj eller att det eventuellt begångna brottet utreds. Att dessa skulle kunna ske parallellt råder det delade meningar om. Även om motsättningar skapas tillfälligt genom att barnets bästa inte överensstämmer med föräldrarnas åsikter finns det ändå tid att arbeta med barnet och familjens relation.

En femte slutsats även om det inte är en konkret aspekt i övervägandet är den intuitiva känslans betydelse. Intuitionen, även kallad ”magkänsla” infinner sig hos socialsekreteraren när en misstanke uppmärksammas. Socialsekreterarna uttrycker en osäkerhet kring legitimiteten att använda ”magkänslan” och vill inte gärna nöja sig med denna som grund för övervägandet. Även om intuitionen ses som en opålitlig källa i övervägandet fyller den en funktion. Vidare framkommer att både utbildning, litteratur och forskning har betydelse i övervägandet och ger stöd för de bedömningar och beslut som tas. Studien visar också att det är den kollektiva erfarenheten som blir betydelsefull i övervägandet och det är vanligt att resonemang förs i arbetsgruppen kring vad som ska göras. Erfarenheten av hur det sett ut i tidigare ärenden ger stöd för hur överväganden tas i den aktuella situationen. Kopplat till detta framkom det i studien att det ibland finns tidigare kännedom om barnet och familjen. Har det funnits tidigare oro för en familj och misstankar om barnmisshandel bidrar det till en säkerhet i övervägandet. Det innebär även risker då erfarenheten av familjen kan ha skapat värderingar hos socialsekreteraren som begränsar utrymmet att tänka och testa nytt.

Studien visar tydligt att det finns utrymme att utifrån olika värderingar och åsikter påverka övervägandet om att göra en polisanmälan och beroende av den egna åsikten av vad som är eller inte är allvarligt avgöra vilket beslut som ska tas. Socialstyrelsens vägledning skapar stort tolkningsutrymme för socialsekreterare och studien visar att det finns tydliga svårigheter i övervägandet om en polisanmälan faktiskt är befogad eller inte. Det blir genom studien tydligt att det som problematiseras i inledningen faktiskt överensstämmer med att socialsekreteraren i sitt yrke var dag står inför en ovisshetens praktik.

9. Vidare forskning

Studien visar den komplexitet det sociala arbetet innebär och därför är det av stor vikt att fortsatt forskning görs kring socialtjänstens arbete. Ett förslag på vidare forskning är hur det skulle påverka om det enligt lag blev en skyldighet att polisanmäla alla misstankar om barnmisshandel. Skulle detta underlätta socialtjänstens arbete eller har vi ett fungerande system som det ser ut idag?

Litteraturlista

- Aga. (u.å.) I Nationalencyklopedin. Hämtad 5 januari, 2017, från <http://www.ne.se/>
- Annerbäck, E.-M., Lindell, C., Svedin, C.-G. & Gustafsson, P.-A. (2007). Severe child abuse: A study of cases reported to the police. *Acta Pædiatrica* 2007(96), 1760-1764. doi:10.1111/j.1651-2227.2007.00519.x
- Barnmisshandel. (u.å.) I Nationalencyklopedin. Hämtad 5 januari, 2017, från <http://www.ne.se/>
- Brottsförebyggande rådet (2011). *Den polisanmälda barnmisshandeln: Utvecklingen fram till 2009* (Rapport, 2011:16). Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Brottsförebyggande rådet (2016). *Anmälda brott: Slutlig statistik för 2015* (Sveriges officiella statistik) Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Från http://www.bra.se/download/18.358de3051533ffea5ea7ea64/1459409105915/Sammanfattning_anmalda_2015.pdf
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2. uppl.). (B. Nilsson, övers.). Stockholm: Liber. (Originalarbete publicerat 2008).
- Hindberg, B. (1997). *Sårbara barn: Att vara liten, misshandlad och försummad*. Stockholm: Gothia fortbildning.
- Jansson, S., Jernbro, C. & Långberg, B. (2011). *Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige – en nationell kartläggning 2011*. Karlstad universitet: Stiftelsen Allmänna Barnhuset
- Johansson, S. (2011). *Rätt, makt och institutionell förändring: En kritisk analys av myndigheters samverkan i barnahus*. Lund: Lunds Universitet.
- Jönsson, H. (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. Malmö: Liber.
- Kirkman, E. & Melrose, K. (2014). *Clinical Judgement and Decision-Making in Children's Social Work: An analysis of the 'front door' system* (DFE-RR337) United Kingdom: Department for Education. Från https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/305516/RR337_-_Clinical_Judgement_and_Decision-Making_in_Childrens_Social_Work.pdf
- Kvale, S., & Brinkman, S., (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Landberg, Å. & Svedin, C.-G. (2013). *Inuti ett Barnahus: En kvalitetsgranskning av 23 svenska verksamheter*. Stockholm: Rädda Barnen
- Larsson, S. (2005). Kvalitativ metod: en introduktion. I S. Larsson, J. Lilja & K. Mannheimer (Red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete* (s. 91-128). Lund: Studentlitteratur.
- Munro, E. (2008). *Effective child protection*. (2nd ed.) London: Sage.
- Misshandel. (u.å.) I Nationalencyklopedin. Hämtad 5 januari, 2017, från <http://www.ne.se/>
- Socialstyrelsen (2012). *Socialnämndens ansvar för polisanmälan vid misstanke om brott mot barn*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18655/2012-4-1.pdf>

- Socialstyrelsen (2015). *Utreda barn och unga: Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19644/2015-1-9.pdf>
- SOSFS 2014:6. *Socialstyrelsen allmänna råd: Handläggning av ärenden som gäller barn och unga*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19454/2014-5-20.pdf>
- SOU 2001:18. *Barn och misshandel - En rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i Sverige vid slutet av 1900-talet*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Vetenskapsrådet. (2011). God forskningsed. (Vetenskapsrådets rapportserie nr 1:2011). Stockholm: Vetenskapsrådet. Från <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningsed/>
- Wilkins, D. (2015). Balancing Risk and Protective Factors: How Do Social Workers and Social Work Managers Analyse Referrals that May Indicate Children Are at Risk of Significant Harm. *British Journal of Social Work*, 2015(45), 395-411. Doi:10.1093/bjsw/bet114

Hej,

Jag heter August Lindell och studerar sjätte terminen på socionomprogrammet vid Ersta-Sköndal högskola. Denna termin skriver jag mitt examensarbete vilket är anledningen till att jag kontaktar er med frågan om ni har möjlighet att delta i studien.

Jag är intresserad av att undersöka hur socialsekreterare resonerar och når beslut om att polisanmäla eller inte vid kännedom om fysisk misshandel av barn.

Studien är tänkt att genomföras i form av intervjuer med socialsekreterare som har erfarenhet av förhandsbedömning och/eller utredning av barn i åldrarna 0-6 år. Intervjun antas pågå i max en timme och hålls förslagsvis i ett samtalsrum på ert socialkontor alternativt på annan plats om önskemål finns. För att få ett så bra resultat som möjligt önskar jag spela in intervjun om detta accepteras av medverkande. Samtal, ljudfiler och anteckningar kommer att hanteras under sekretess och det är endast jag som student och min handledare som tar del av materialet. Det material som sedan används i resultatet av min studie kommer avidentifieras för att säkra anonymiteten för intervjupersonen. Efter studiens färdigställande kommer intervjumaterialet från samtalen att förstöras så att det inte går att spåra individens deltagande.

Medverkan i studien är helt frivilligt och varje enskild deltagare har rätt att närsomhelst avbryta sin medverkan utan motivering. Detta gäller innan, under och efter intervjun.

Jag vill även poängtera att jag är medveten om att det hos flera socialtjänster råder hög arbetsbelastning. Min förfrågan sker därför med djup respekt för detta i kombination med förhoppning om att få ta del av era erfarenheter och reflektioner i ämnet.

För mer information och frågor är du välkommen att kontakta mig eller min handledare!

August Lindell
Student
Mail:
Telefon:

Anna Whitaker
Handledare
Mail:
Telefon:

Tack för att Ni tog er tid!

Vänligen
August Lindell
Socionomstudent
Ersta-Sköndal högskola

Syfte	Tema	Frågor
<p>Syftet med studien är att undersöka socialsekreterares resonemang om att upprätta polisanmälan eller inte vid misstanke om fysisk misshandel av barn i ålder 0-6 år.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Benämning <i>barn</i> i intervjun avser ålder 0-6 år. • Brott mot barn i intervjun avser, om inget annat uppges <i>fysisk misshandel</i>. 	<p>Inledning</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Beskriv syftet med intervjun samt forskningsetiska principer • Fråga om intervjupersonen har några funderingar • Starta inspelning
	<p>Bakgrund/personlig yrkeserfarenhet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Berätta kort om din yrkeslivserfarenhet – • <i>Vilket år tog du din socionomexamen?</i> • <i>Hur länge har du sammanlagt arbetat som socialsekreterare?</i> • <i>Hur länge har du sammanlagt arbetat som socialsekreterare med inriktning på barn, unga och familjer?</i> • <i>Har du erfarenhet av att arbeta med förhandsbedömning och/eller utredning av barn och unga?</i> • <i>Har du erfarenhet av förhandsbedömningar och/eller utredning gällande barn i åldrarna 0-6 år?</i> • Har du erfarenhet/-er av att upprätta polisanmälan vid brott mot barn – fysisk misshandel? • <i>Har du upprättat en polisanmälan gällande fysisk misshandel av barn i ålder 0-6 år?</i> • <i>Har du tagit emot en anmälan gällande fysisk misshandel av barn som inte anmälts – antal, anmälare?</i> • <i>Vilka omständigheter gjorde att ingen polisanmälan gjordes?</i>
	<p>”Case” 1 och 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Läs upp ”case” 1 och 2 – Låt resonera fritt mot kompletterande sonderingsfrågor och precisionsfrågor samt öppna och slutna. • <i>Berätta om ditt resonemang kring fallet – risk och skyddsfaktorer, polisanmälan, avvakta, kontakt med polis/åklagare?</i>
	<p>Personligt resonemang – ”hur tänker/resonerar jag?”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • I Socialstyrelsens vägledning gällande socialtjänstens ansvar vid brott mot barn står att en polisanmälan är en möjlighet men ingen skyldighet – socialtjänstens uppdrag är att göra en professionell, självständig helhetsbedömning av när en misstanke är befogad och om nämnden kan avstå eller avvakta med en polisanmälan - berätta vad du tänker om detta? • Vid alla beslut som rör barn ska barnets bästa tas i beaktning – hur tänker du att socialtjänsten bör se till barnets bästa vid misstanke om fysiskt våld? • Vid misstanke om fysiskt våld av barn, berätta vad du tror ditt personliga resonemang grundar sig mest på – Forskning/expertis (ex. riskverktyg alt. metod), intuition/magkänsla eller tidigare erfarenheter? • Har du något specifikt fall du kan berätta mer om innefattande barn 0-6 år och fysisk misshandel – exempelvis goda/dåliga erfarenheter?
<p>Gruppens resonemang – ”hur tänker/resonerar arbetsgruppen?” - jag, kollegor, chef, metodhandledare, polis, åklagare etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Berätta om dina erfarenheter av det resonemang och arbete som förts då misstanke om fysisk misshandel inkommit? • <i>Socialtjänsten ska utöva evidensarbetad praktik – bästa tillgängliga kunskap, professionens expertis</i> 	

		<p>och individens situation/önskemål/erfarenhet sammantaget i bedömning och utredning – hur tänker du kring detta?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbetar ni med risk- och skyddsfaktorer, metod? • Berätta om skillnader/gemensamma nämnare i hur resonemanget förs inför valet att polisanmäla fysisk misshandel av barn i åldern 0-6 år? • Är det skillnad på utfall beroende på anmälare – tas anmälningar emot med mer eller mindre seriositet/allvar? • Vid misstanke om fysiskt våld av barn, berätta vad du tror gruppens resonemang grundar sig mest på – Forskning/expertis (ex. riskverktyg alt. metod), intuition/magkänsla eller tidigare erfarenheter?
	Sammanfattning/tillägg/avrundning	<ul style="list-style-type: none"> • Avrundning • Finns det något du skulle vilja tillägga innan vi avslutar intervjun? • Stoppa inspelning
	Case 1	<p>Lisa 6 år Anmälan inkommer till socialtjänsten från rektor på Nyckelpigans lågstadieskola. Det har varit FN vecka i skolan och barnen har pratat om barnkonventionen. Lisa, 6 år berättar att styvmamma ibland slår henne. När läraren frågar vid vilka tillfällen svarar Lisa att det är när hon är dum och inte gör som styvmamman säger. Läraren ber Lisa visa hur styvmamman gör när hon slår. Lisa tar tag med handen om lärarens arm och klämmer så hårt hon kan. Läraren frågar om styvmamman gör något mer. Lisa slår/daskar med öppen handflata på lärarens rumpa. Lisa säger också att när hon är dum stänger styvmamman in henne på hennes rum och att hon får stanna där tills hon är snäll. Läraren frågar om pappa är hemma när Lisa blir slagen. Lisa säger att pappa är det ibland. Läraren frågar om pappa slår henne, Lisa skakar då på huvudet. Enligt skolan bor Lisa och hennes äldre syster växelvis hos mamma och pappa varannan vecka. Skola har en god uppfattning om både föräldrarna och styvmamman samt att det tidigare inte uppmärksammat något avvikande. Skolan uppger även att den äldre system tidigare gått på skolan och att hon aldrig nämnt något liknande eller att föräldrarna då betett sig annorlunda. Socialtjänsten har ingen tidigare kännedom om familjen.</p>
	Case 2	<p>2-åringen Sjuksköterska från BVC kontaktar Socialtjänsten gällande en mamma som varit hos dem med sin 2-åriga son för utvecklingsbedömning. Sjuksköterskan säger att hon faxat in en skriftlig anmälan men är mycket orolig och därför även ringer. Sjuksköterskan berättar att hon vid undersökningen av pojken uppmärksammat att han har flera små blåmärken på kroppen. Blåmärkena finns enligt sjuksköterskan på flera ställen men att det sitter i "klungor" runt pojkens midja och på låren. Enligt sjuksköterskan har mamman svarat på frågan om blåmärkena att pojken är vild och ofta slår sig när han springer och klättrar hemma samt att hon snabbt bytt samtalsämne och velat klä på pojken. Sjuksköterskan tillägger att samlingsarna av blåmärken liknar fingeravtryck, som att någon hållit hårt i pojken eller klämt/nypt honom men hon är inte säker på detta. Enligt sköterskan var pojken även något underviktig men att han utöver detta följde utvecklingskurvan.</p>